

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

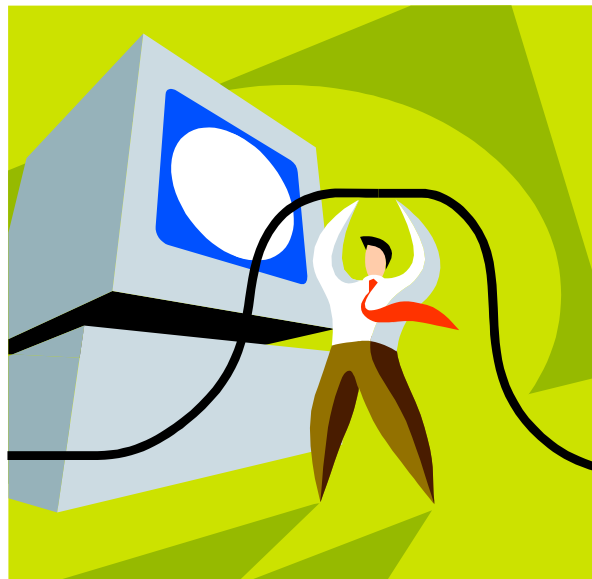
**ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΓΛΑΝΤΖΗ

Εξάμηνο ΣΤ'
ΑΜ 1340200300079

**ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ**

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

«ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ»

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

1.1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΠΑΡ.

1.1.1.1 Η ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

1.1.1.2 Η ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

1.1.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΠΑΡ.2

1.1.2.1 ΑΡΘΡΟ 5 Α ΠΑΡ.2 ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

1.1.2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΠΑΡ.2

1.1.2.2.1 ΤΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

1.1.2.2.2 ΤΟ ΘΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

1.1.2.2.3 ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

2.1 ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΓΕΝΙΚΑ

2.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

2.2.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙΝ

2.2.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙΣΘΑΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΟΧΥΡΩΘΕΙ ΝΟΜΙΚΩΣ

4.1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

4.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το δικαίωμα είναι η ελευθερία που αναγνωρίζεται από τον νόμο σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο να ενεργεί για ικανοποίηση των εννόμων συμφερόντων του¹. Ειδικότερα, υποστηρίζεται ότι η ελευθερία συμβαδίζει με την δημοκρατία κι ότι τα πρώτα ψύγματα ατομικών ελευθεριών εντοπίζονται στην αρχαία δημοκρατία της Αθήνας². Πράγματι, αυτό που καταδεικνύει η ιστορική μελέτη των πολιτευμάτων σε συνάρτηση με τα δικαιώματα, δηλαδή τις ατομικές ελευθερίες είναι ότι στα δημοκρατικά πολιτεύματα, οι ελευθερίες διαστέλλονται ποσοτικά και ποιοτικά ενώ στα απολυταρχικά συστέλλονται. Επιπλέον, η ποιοτική διαστολή των ατομικών δικαιωμάτων σχετίζεται, εκτός από την υφή του πολιτεύματος, με τις διάφορες συνθήκες π.χ. κοινωνικοοικονομικές, ανάπτυξη τεχνολογίας κτλ που επικρατούν σε κάθε εποχή. Εν πάση περιπτώσει, το πεδίο εντός του οποίου εντοπίζονται τα θεμελιώδη δικαιώματα ενός κοινωνικοπολιτικού συστήματος είναι το Σύνταγμα, συνεπώς το Σύνταγμα αποτελεί τον καθρέφτη των ατομικών ελευθεριών που παρέχει μια Πολιτεία στα μέλη της.

Σύμφωνα με ένα σύγχρονο ορισμό, συνταγματικά δικαιώματα είναι τα παρεχόμενα στα άτομα και ως μέλη του κοινωνικού συνόλου θεμελιώδη, πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, τα οποία αποτελούν τις κατά την αντίληψη του συντακτικού νομοθέτη βασικές εξειδικεύσεις της ανθρώπινης αξίας και των οποίων το αμυντικό περιεχόμενο στρέφεται μόνον κατά της κρατικής και κάθε άλλης εξουσίας, το προστατευτικό περιεχόμενο στρέφεται μόνον προς το κράτος αξιώνοντας την παροχή βοήθειας για την απόκρουση κάθε απειλής, το δε εξασφαλιστικό, εφόσον αναγνωρίζεται, στρέφεται επίσης προς το κράτος, αξιώνοντας την παροχή των απαραίτητων μέσων για άσκηση του δικαιώματος.³

Στο ελληνικό Σύνταγμα που ισχύει από την μεταπολίτευση, τα ατομικά δικαιώματα εντοπίζονται στις διατάξεις 4 έως 25 και δεν έχουν μείνει ανέπαφα από τις δύο αναθεωρήσεις που ακολούθησαν (1986, 2001) πράγμα που υποδηλώνει, με βάση τα προηγούμενα, ένα υγιές συνταγματικό σύστημα αφού ο εμπλουτισμός των ατομικών δικαιωμάτων με νέα στοιχεία, καθώς και η προσθήκη νέων δικαιωμάτων σημαίνουν εδραίωση κι επίρρωση της δημοκρατίας και παράλληλα προσαρμογή στις νέες συνθήκες που επικρατούν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει ένα δικαίωμα που εισήχθη το 2001 με το άρθρο 5Α και είναι αυτό της πληροφόρησης. Ο εικοστός αιώνας θεωρήθηκε, όχι άδικα, ως ο αιώνας της τεχνολογίας και της πληροφορίας. Η τεχνολογία αναπτύχθηκε ραγδαία σε όλους σχεδόν τους τομείς γνώσης, ενώ παράλληλα κατέστησε την πρόσβαση και

¹ Μπαμπινιώτης, *Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο*, τ 2, σ. 271

² Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, γενικό μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου.

τ Γ, ημιτόμος 1 σ. 3

³ ο.π. σ. 101

την διακίνηση των πληροφοριών ιδιαιτέρως εύκολη και σχετικά απλή. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα ευκολίας πρόσβασης και ταχύτητας στην πληροφορία και την διακίνησή της είναι το Διαδίκτυο, ενδεικτικό της σημασίας του είναι και το γεγονός ότι θεσπίστηκαν ειδικές συνθήκες , οι «Συνθήκες INTERNET» οι οποίες ρυθμίζουν την διαχείριση της πληροφορίας εντός του Internet.

Συνεπώς, δικαίως, ο αναθεωρητικός νομοθέτης έκρινε αναγκαία την εισαγωγή στο Σύνταγμα διάταξης αναφορικά με το δικαίωμα πληροφόρησης, το οποίο είναι και το θέμα της παρούσας εργασίας.

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια, στο πρώτο επιχειρείται η ερμηνευτική ανάλυση του άρθρου 5 Α, στο δεύτερο και στο τρίτο εξετάζονται οι περιορισμοί και οι οριοθετήσεις του δικαιώματος αντίστοιχα ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά σε νομοθεσίες που εξιδεικεύουν το δικαίωμα πληροφόρησης.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Όπως προελέχθη , το συνταγματικό δικαίωμα της πληροφόρησης εισήχθη με την αναθεώρηση του 2001.Ωστόσο και πριν την εισαγωγή αυτής της διάταξης , το δικαίωμα πληροφόρησης μπορούσε να προστατευτεί δια μέσου άλλων συνταγματικών διατάξεων όπως η διάταξη 5 παρ.1 η οποία προστατεύει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας , το άρθρο 14 για την ελευθερία της γνώμης και το άρθρο 15. Επίσης , το δικαίωμα πληροφόρησης είχε ήδη κατοχυρωθεί στο 19 παρ.2 ΔΣΑΠΔ και στο 10 παρ.1 της ΕΣΔΑ που ορίζει ότι «παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως.Το δικαίωμα ετούτο περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφορίας ή ιδεών άνευ επεμβάσεων δημοσίων αρχών κι ασχέτως συνόρων».

Ωστόσο , προς επίρρωση του δικαιώματος πληροφόρησης στην ελληνική έννομη τάξη, η συνταγματική του κατοχύρωση ήταν επιβεβλημένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

1.1.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΠΑΡ.1

Σύμφωνα με το άρθρο 5 Α παρ. 1 του συντάγματος : «καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση , όπως νόμος ορίζει.Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων».

Σε μια προσπάθεια ερμηνείας κι εμβάθυνσης στο περιεχόμενο του άρθρου, θα πρέπει πρώτα να εστιάσουμε στην κεντρική έννοια του άρθρου που είναι αυτή της «πληροφόρησης». Η έννοια της πληροφόρησης εδώ φαίνεται να χρησιμοποιείται με την τρέχουσα σημασία της στην γλώσσα μας και συνεπώς δεν αποτελεί ιδιαίτερο νομικό *terminus technibus*.Επομένως, ως «πληροφόρηση» νοείται εδώ η παροχή πληροφοριών, δηλαδή κάθε στοιχείου που περιέχει γνώση για κάτι⁴ και με αυτήν ακριβώς την έννοια κατοχυρώνεται ως ένα ατομικό με πολιτικές αποχρώσεις ενίοτε δικαίωμα , σε μια εποχή

⁴ Μπαμπινιώτης, *Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο*, τ. 4, σ. 825

που η πληροφορία αποτελεί βασικό άξονα γύρω από τον οποίο περιστρέφεται πλήθως δραστηριοτήτων κι εκφάνσεων της σύγχρονης ζωής.

Αυτό που έπεται να μελετήσουμε είναι το ζήτημα του κατά πόσον το δικαίωμα πληροφόρησης , με την συγκεκριμένη συνταγματική διατύπωση προστατεύεται μόνο από την παθητική του πλευρά, δηλαδή ως δικαίωμα του «πληροφορείσθαι» ή παράλληλα περιλαμβάνει και την ενεργητική του πλευρά , δηλαδή το δικαίωμα του «πληροφορείν».Αν και έχουν υποστηριχθεί και οι δύο απόψεις , σύμφωνα με την κρατούσα άποψη το δικαίωμα της πληροφόρησης περιλαμβάνει τόσο την παθητική , όσο και την ενεργητική του πλευρά⁵. Συνεπώς το επόμενο βήμα είναι να εξετάσουμε την ενεργητική και την παθητική όψη του δικαιώματος στην πληροφόρηση.

1.1.1.1 Η ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Η ενεργητική πλευρά είναι η ελευθερία του πληροφορείν άλλα πρόσωπα ή γενικά το κοινό. Συγκεκριμένα ,η ελευθερία του πληροφορείν ταυτίζεται με την ελευθερία διαδόσεως της είδησης όχι όμως και με την ασύδοτη κυκλοφορία οποιασδήποτε ειδήσεως διότι το ίδιο το άρθρο 5 Α περιέχει έναν εσωτερικό περιορισμό , βάσει του οποίου η ελεύθερη διάδοση της είδησης επιτρέπεται στον βαθμό που δεν προσκρούει σε διάταξη νόμου.Αν εξετάσουμε την ελληνική ποινική νομοθεσία θα διαπιστώσουμε ότι δεν επιτρέπεται η διάδοση ψευδών ειδήσεων εφ' όσον σύμφωνα με το άρθρο ΠΚ 191τιμωρείται όποιος «καθ'οιονδήποτε τρόπο διασπείρει ψευδείς ειδήσεις ή φήμες επιτηδείας να φέρωσιν ανησυχίας ή φόβον εις τους πολίτας ή να ταραξωσιν την δημόσιαν πίστιν ή να κλωνίσωσιν την προς το εθνικό νομισμα ή προς τας ενόπλους δυνάμεις της χώρας εμπιστοσύνη του κοινού ή να επιφέρωσιν διαταραχήν εις τας διεθνείς σχέσεις της χώρας».Κατά συνέπεια, αν οι ειδήσεις δεν είναι ψευδείς δεν στοιχειοθετείται έγκλημα γιατί σε περίπτωση που κάτι τέτοιο συνέβαινε, αυτό θα αποτελούσε κατάφορη παραβίαση της ελευθερίας της γνώμης και της πληροφορίας . Ωστόσο, το πρόβλημα που τίθεται εδώ είναι η διάκριση της ψευδούς από την αληθινή είδηση, ιδίως όταν η τελευταία βασίζεται σε εσφαλμένη εκτίμηση των γεγονότων ,που όμως αποτελεί μια προστατευμένη από το άρθρο 14 παρ. 1 αξιολόγηση.Ακόμη , ενώ οι ειδήσεις είναι αληθινές ή όχι, πρόβλημα δημιουργείται με την «ψευδή φήμη» δεδομένου ότι εννοιολογικό στοιχείο της φήμης είναι το γεγονός ότι η αξιοπιστία της είναι αμφίβολη.

Σύμφωνα με την Π.Κ. 191 παρ. 2 «όποιος από αμέλεια γίνεται υπαίτιος κάποιας από τις πράξεις της προηγούμενης παραγράφου

⁵ Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α , σ. 524

τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή» . Αυτή η διάταξη δημιουργεί , επίσης, κάποια προβλήματα δεδομένου ότι συχνά , η αντικειμενική αδυναμία πλήρους και έγκαιρης διαπιστώσεως της ορθότητας μίας σπουδαιάς ειδήσεως είναι δύσκολη, ωστόσο η αναφορά της πληροφορίας για κάποιο λόγο είναι απαραίτητη. Παράλληλα, ακόμα και η διάδοση μίας γνώμης ή φήμης μπορεί να γίνει απαραίτητη κάποιες φορές με σκοπό την προειδοποίηση πριν δημιουργηθούν τετελεσμένα γεγονότα. Ωστόσο μία διάταξη ανάλογη με το άρθρο Π.Κ. 376 δεν υπάρχει αναφορικά με την αξιόποινη πράξη του Π.Κ. 191 και κατά συνέπεια η εν προκειμένω διάταξη είναι προβληματική διότι όπως είναι διατυπωμένη δεν λαμβάνει υπ' όψιν την ιδιαίτερη σημασία της ελευθερίας της γνώμης και της πληροφορίας σε μία δημοκρατική κοινωνία και δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι περιορίζει κατά τούτο νόμιμα , αυτό το ατομικό δικαίωμα⁶.

Ένας άλλος τομέας , όπου εκδηλώνεται η ενεργητική πλευρά του δικαιώματος πληροφόρησης είναι αυτός της διαφήμισης. Η διαφήμιση είναι η προβολή και γνωστοποίηση στο κοινό προϊόντος ή προσώπου με διάφορα μέσα , με σκοπό την προώθηση του στην αγορά ή την επίτευξη κοινωνικού στόχου⁷. Η συνήθης διάκριση της διαφήμισης έγκειται στον χαρακτηρισμό της, ως εμπορικής ή μη εμπορικής.

Εμπορική είναι η διαφήμιση που αποσκοπεί να επηρεάσει τον αποδέκτη της να αγοράσει το διαφημιζόμενο αγαθό ή υπηρεσία .Εξ αντιδιαστολής και συνεκδοχικά όλες οι άλλες θεωρούνται μη εμπορικές.

Η μη εμπορική διαφήμιση , δεδομένου ότι αποτελεί έκφραση γνώμης ή πληροφορίας απολαύει της προστασίας των άρθρων του συντάγματος 5 Α και 14 παρ.1.

Ωστόσο και η εμπορική διαφήμιση αποτελεί εξίσου έκφραση και διάδοση γνώμης και παροχή πληροφορίας τείνουσα να επηρεάσει τις γνώμες των αποδεκτών της ,η οποία προστατεύεται από τα άρθρα του Συντάγματος 5 Α , 5 παρ. 1 και 14 παρ. 1 ωστόσο όμως η εμπορική διαφήμιση συνδέεται παράλληλα , πολύ έντονα , με την οικονομική ελευθερία, η οποία συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς δηλαδή συνιστά στοιχείο εκ των ουκ άνευ του ελεύθερου ανταγωνισμού, της ελεύθερης προσβάσεως στην αγορά , της εισαγωγής νέων προϊόντων, της πληροφόρησης των καταναλωτών, πράγμα που αποδεικνύεται κι από το γεγονός ότι στις χώρες που δεν υπάρχει οικονομική ελευθερία, δεν υπάρχει ελεύθερη διαφήμιση. Πάντως , αν επιχειρήσουμε να εναποθέσουμε όλο το βάρος της προστασίας της ελευθερίας της διαφήμισης στην οικονομική ελευθερία κι όχι στην ελευθερία της γνώμης και της

⁶ Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α , σ. 526

⁷ Μπαμπινιώτης, *Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο*, τ. 2, σ. 265

πληροφορίας, το εγχείρημά μας θα προσκρούσει σε θεωρητικές και πρακτικές δυσχέρειες . Οι πρακτικές δυσχέρειες «υπογραμμίζονται» στις περιπτώσεις , όπου οικονομικοί σκοποί συνδιάζονται με ιδεολογικούς σκοπούς όπως όταν για παράδειγμα γίνεται μέσω διαφήμισης έκκληση στο κοινό να απέχει από την αγορά κάποιων προϊόντων που εισάγονται από ξένη χώρα , με σκοπό να επιτευχθεί οικονομικό εμπάργκο εναντίον της ή όταν κυκλοφορεί κάποια ταινία με έντονα πατριωτικό περιεχόμενο, πράγματι σε αυτές τις περιπτώσεις φαίνεται ότι το ιδεολογικό με το οικονομικό στοιχείο πολλές φορές συμπλέκονται με τέτοιο τρόπο που είναι αδύνατον να τα διαχωρίσεις. Εξάλλου τα αιτία λόγω των οποίων ο καταναλωτής αποφασίζει υπέρ του ενός ή του άλλου προϊόντος άλλοτε είναι αμοιγώς οικονομικά κι άλλοτε απολύτως ή εν μέρει μη οικονομικά. Εδώ θα πρέπει να πούμε ότι η εμπορική διαφήμιση δεν παύει σε κάθε περίπτωση να αποτελεί συστατικό στοιχείο της «οικονομίας της αγοράς», την οποία προστατεύει το Σύνταγμα. Από αυτήν την οπτική, δεν είναι σωστός ο διαχωρισμός της εμπορικής από την μη εμπορική διαφήμιση και η υπαγωγή τους σε διαφορετικές συνταγματικές ρυθμίσεις⁸ και συνεπώς είναι ορθότερο να υπαχθεί και η εμπορική διαφήμιση ενιαία στο άρθρο 14 παρ.3. Παρόμοια άποψη δεχόταν και η (παλαιά) Ευρωπαϊκή Επιτροπή των δικαιωμάτων του ανθρώπου , η οποία υπήγε την διαφήμιση γενικά στο άρθρο 10 της Συμβάσεως που κατοχυρώνει την ελευθερία γνώμης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου εφαρμόζει όμως την διάταξη αυτή μόνο όπου η διαφήμιση εμπεριέχει σαφώς έκφραση γνώμης.

Κατά τον Δαγτόγλου η ορθότερη άποψη είναι ότι η εμπορική διαφήμιση ως οικονομική δραστηριότητα πρέπει κατ' αρχήν να υπάγεται στην συνταγματική κατοχύρωση της οικονομικής ελευθερίας (άρθρο 5 παρ.1 του Συντάγματος), όπου όμως παρά την εμπορική εμφάνιση, υπερέχει στην συγκεκριμένη περίπτωση η έκφραση και διάδοση γνώμης και πληροφορίας , εφαρμοστέο είναι το άρθρο 14 παρ.1 ενώ εν αμφιβολία τεκμαίρεται έκφραση γνώμης και πληροφορίας , γιατί η ελευθερία αυτή απολαύει ευρύτερης συνταγματικής προστασίας από την οικονομική ελευθερία⁹. Ωστόσο αναφορικά με την περίπτωση του 5 παρ. 1 δεν σημαίνει ότι οι περιορισμοί της διαφήμισης πρέπει να είναι ενιαίοι, ανεξάρτητα από το περιεχόμενό της κατ' αρχήν όμως η οποιουδήποτε περιεχομένου και σκοπού διαφήμιση είναι κατά το άρθρο 14 παρ. 1 ελεύθερη , αυτό όμως δεν ισχύει και για την διαφήμιση ενός απαγορευμένου από τον νόμο αντικειμένου. Εξάλλου με βάση την αρχή της αναλογικότητας κάποιες φορές μπορεί να γίνει δεκτός ο περιορισμός , ως προς την διαφήμιση προϊόντων ή υπηρεσιών που θίγουν ατομικά

⁸ Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α , σ. 527

⁹ ο.π.

δικαιώματα ή προσβάλλουν την έννομη τάξη π.χ. η διαφήμιση μέσω διακοπής της κυήσεως¹⁰.

1.1.1.2 Η ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Η παθητική πλευρά του δικαιώματος της πληροφόρησης είναι το δικαίωμα του «πληροφορείσθαι» δηλαδή το δικαίωμα αναζήτησης, ανεύρεσης και συλλογής πληροφοριών για κάποιου είδους αξιοποίηση, η οποία ενδέχεται να περιλαμβάνει και την πληροφόρηση άλλων. Η ελευθερία του πληροφορείσθαι δεν πρέπει να συγχέεται με την προβλεπόμενη στους νόμους εξουσία της διοικήσεως ή εξουσιοδοτημένων προσώπων από αυτήν να προβαίνουν σε επιθεωρήσεις και ελέγχους και να ζητούν την παροχή υπηρεσιών από επιχειρήσεις κ.λ.π..

Η ελευθερία του πληροφορείσθαι είναι βέβαια σχετική, δηλαδή δεν επιτρέπεται η ασύδοτη πρόσβαση σε όλες ανεξαιρέτως τις πηγές αλλά σε αυτές που είναι προσιτές απεριορίστα στο κοινό καθώς και σε άλλες που αν και δεν είναι μπορούν υπό κάποιες προϋποθέσεις να γίνουν προσιτές σε κάποιον. Ο νόμος είναι ο γνώμονας με βάση τον οποίο καθορίζεται ποιές πηγές πρέπει να καθίστανται προσιτές στο κοινό και με τον νόμο χαράζονται τα όρια του παθητικού δικαιώματος στην πληροφόρηση.

Γενικά προσιτές¹¹ πηγές πληροφοριών είναι ο τύπος, η ραδιοτηλεόραση, ο κινηματογράφος, το θέατρο, οι αφίσες, οι διαλέξεις, οι εκθέσεις, οι αφίσες, οι προκυρήξεις κλπ. Κατά συνέπεια, ο ιδιώτης, αποφασίζει ο ίδιος για την ποιότητα και την ποσότητα της πρόσβασης των άλλων στις πληροφορίες του, οι νόμοι προβλέπουν τις εξαιρέσεις και τα όρια ενώ παράλληλα λαμβάνεται υπ' όψιν πάντα και το άρθρο 14 παρ.1.

Αναφορικά με τον καθορισμό των κρατικών πηγών πληροφοριών ως γενικά προσιτών ή μη δεν απόκειται στην απεριορίστη διακριτική ευχέρεια των κρατικών αρχών. Το Σύνταγμα επιτάσσει απευθείας την δημοσίευση των νόμων (Σ 42), των δικαστικών αποφάσεων (Σ 93 παρ.3), τη δημοσιότητα των δικαστικών συνεδριάσεων (Σ 93 παρ.2) και των συνεδριάσεων της Βουλής (Σ 66 παρ.1) ενώ εξουσιοδοτεί τον νομοθέτη να ορίζει τη δημοσιότητα των εκλογικών δαπανών των κομμάτων και των υποψήφιων βουλευτών (Σ 29 περ.2). Από τις παραπάνω διατάξεις προκύπτει η γενική αρχή της δημοσιότητας της λειτουργίας του κράτους.

Αναφορικά με το αν μία κρατική, μη γενικά προσιτή πηγή πληροφοριών πρέπει να γίνει γενικά προσιτή ή προσιτή σε κάποιον συγκεκριμένο ενδιαφερόμενο, δεν μπορεί να δοθεί απάντηση βάσει της ελευθερίας του πληροφορείσθαι. αλλά βάσει άλλων συνταγματικών ή νομοθετικών διατάξεων. Έτσι η δημοκρατική αρχή μπορεί να θεμελιώσει την υποχρέωση του κράτους να καταστήσει

¹⁰ ο.π.

¹¹ Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α, σ. 530

προσιτά στο κοινό ορισμένα στοιχεία.Εξάλλου, η προπαρασκευαστική άσκηση του κατοχυρωμένου από το Σύνταγμα δικαιώματος δικαστικής προστασίας (άρθρο 20 παρ.1) προϋποθέτει την πρόσβαση σε ορισμένα διοικητικά έγγραφα κι ο νόμος το κατοχυρώνει με ορισμένους περιορισμούς,ειδικότερα παρατίθεται το άρθρο 16 του ν. 1599/1986 αναφορικά με την πρόσβαση των πολιτών στα διοικητικά έγγραφα: «1.Κάθε πολίτης , με τις επιφυλάξεις των διατάξεων της παρ. 3, έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων , εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων. Ως διοικητικά έγγραφα, για την εφαρμογή του άρθρου αυτού, θεωρούνται όλα τα έγγραφα που συντάσσονται από όργανα του δημόσιου τομέα, ιδίως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι οδηγίες, απαντήσεις της διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις.

2. Το δικαίωμα της παρ. 1 ασκείται:

α. Με επιτόπια μελέτη.

β. Με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή του μπορεί να βλάψει το έγγραφο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον ενδιαφερόμενο, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στο νόμο.

3. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παρ. 1 στις περιπτώσεις:

α. Που παραβιάζεται το απόρρητο των συζητήσεων του υπουργικού συμβουλίου και των άλλων κυβερνητικών οργάνων, το απόρρητο της εθνικής άμυνας και εξωτερικής πολιτικής, της δημόσιας πίστης και του νομίσιματος, της ασφάλειας του κράτους και της δημόσιας τάξης, το ιατρικό, εμπορικό ή βιομηχανικό απόρρητο και κάθε άλλο απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις ή β. που μπορεί να δυσχεράνει την έρευνα δικαστικών, αστυνομικών, στρατιωτικών ή διοικητικών αρχών σχετικά με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης.

4. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού, που δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ορίζονται και άλλες περιπτώσεις, στις οποίες οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος της παρ. 1.

5. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα δεν μπορούν να αρνηθούν τη γνώση διοικητικού εγγράφου επικαλούμενες το απόρρητο του ιδιωτικού βίου, το ιατρικό απόρρητο, καθώς και το βιομηχανικό ή εμπορικό απόρρητο, εφόσον αυτά αναφέρονται αποκλειστικά στον πολίτη που ζητεί αν λάβει γνώση διοικητικού εγγράφου.

Πληροφορίες όμως ιατρικού χαρακτήρα μπορούν να γνωστοποιηθούν στον ενδιαφερόμενο μόνο με τη βοήθεια γιατρού που ορίζεται για το σκοπό αυτόν.

6. Η άρνηση της γνωστοποίησης διοικητικού εγγράφου πρέπει να είναι αιτιολογημένη και γνωστοποιείται εγγράφως στον ενδιαφερόμενο σε ένα μήνα από την υποβολή της αίτησης.

7. Η άσκηση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων γίνεται με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν περιλαμβάνει για τους δικαιούχους ή τρίτους τη δυνατότητα αναπαραγωγής, διάδοσης και χρησιμοποίησης για εμπορικούς λόγους των εγγράφων αυτών.

8. Με απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης καθορίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού.»

Αναφορικά με την ελεύθερη πρόσβαση σε γενικά προσιτές πηγές πληροφοριών αντίκειται στο Σύνταγμα η απαγόρευση ή απόρριψη προσβάσεως αλλά και κάθε απόκρυψη ή νόθευση πληροφοριών («παραπληροφόρηση») και κάθε παρακώλυση, περιορισμός, καθυστέρηση ή «καθοδήγηση» της πληροφορήσεως π.χ. η απαγόρευση ή παρακώλυση αγοράς εφημερίδων, ραδιοτηλεοπτικών συσκευών, δορυφορικών κεραιών¹² κ.ο.κ. Αντίθετα, δεν αντίκειται στην ελευθερία στην ελευθερία της πληροφορίας η απαίτηση εύλογης αμοιβής για τη χρησιμοποίηση χώρου ή μέσου πληροφόρησης ή για την πρόσβαση σε πηγή πληροφορίας¹³.

Τέλος, θα πρέπει να μην παραλείψουμε να αναφέρουμε ότι το δικαίωμα του πληροφορείσθαι του πολίτη από τους διοικητικές αρχές ή τις δημόσιες υπηρεσίες προστατεύεται κι από το άρθρο 10 παρ.3 του Συντάγματος αφού σύμφωνα με αυτό « η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει».

1.1.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΠΑΡ.2

Σύμφωνα με την διάταξη 5 Α παρ. 2 του Συντάγματος «καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των

¹² Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α, σ. 531

¹³ Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α, σ. 532

εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.» .Ας αναλύσουμε, όμως τα επί μέρους στοιχεία αυτής της διάταξης.

1.1.2.1 ΑΡΘΡΟ 5 Α ΠΑΡ.2 ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Κεντρική έννοια του άρθρου 5 Α παρ. 2 είναι η έννοια της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Πράγματι, ο όρος Κοινωνία της Πληροφορίας είναι ένας σύγχρονος όρος που ανέκυψε στα πλαίσια των νέων συνθηκών διακίνησης της πληροφορίας και επικοινωνίας που δημιουργήθηκαν κατά το εικοστό και εικοστό πρώτο αιώνα σε άμεση συνάρτηση με την ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, η οποία ήταν ουσιαστικά η κινητήριος δύναμη της αναβάθμισης της διακίνησης και της πρόσβασης στην πληροφορία και την επικοινωνία, δεδομένου ότι πολλά τεχνολογικά επιτεύγματα με βασικότερο το διαδίκτυο κατέστησαν εφικτή και σχετικά εύκολη και γρήγορη την διάδοση και την λήψη των γενικά προσιτών πληροφοριών. Ο όρος «Κοινωνία της Πληροφορίας» εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάπτυξη , την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση κι αναφέρεται σε μία μορφή οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης όπου η απόκτηση κι επεξεργασία των πληροφοριών οδηγεί στην δημιουργία γνώσης και την ικανοποίηση των αναγκών ατόμων , επιχειρήσεων και κρατικών οργανισμών ενώ παράλληλα διατελεί σημαντικό ρόλο στην οικονομική και διοικητική δραστηριότητα και την διαμόρφωση της ζωής των πολιτών.Κάτι αντίστοιχο είχε διατυπωθεί με τις διακηρύξεις των Η.Π.Α για την δημιουργία των "Information Super Highways", δηλαδή υπερλεωφόρων πληροφορίας.

Εντρυφώντας στην έννοια της κοινωνίας της πληροφορίας θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα όσα λέγονται αντί προλόγου στο πρώτο κείμενο Στρατηγικής για την Κοινωνία της Πληροφορίας του 2004 , ότι δηλαδή η Κοινωνία της Πληροφορίας είναι πρωτίστως κοινωνία και τεχνολογική της διάσταση αποτελεί μεν το αναγκαίο υπόβαθρο και ασφαλώς το εντυπωσιακό σκέλος της, αλλά ουσιαστικά δεν είναι παρά μια μόνον όψη της. Η Κοινωνία της Πληροφορίας αναδύεται μέσα από ένα σύνολο μετασχηματισμών που προκαλούνται από την αμφίδρομη σχέση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών με τις αντίστοιχες οργανωτικές δομές, τις κοινωνικές σχέσεις και τις ατομικές και συλλογικές συμπεριφορές και βιώνουμε έναν εν εξελίξει κοινωνικό μετασχηματισμό που συνοδεύεται από μια κλασική διεργασία κοινωνικής εκμάθησης ενώ Οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών αποτελούν την κινητήρια δύναμη.

Εδώ θα πρέπει να μνημονευτεί το σχόλιο του Ε.Βενιζέλου αναφορικά με την κοινωνία της πληροφορίας στο άρθρο 5 Α παρ. 2 σύμφωνα με τον οποίο «ιδιαιτέρη σημασία για την ψηφιακή εποχή έχει η παράγραφος 2 του άρθρου 5Α που εισάγει το δικαίωμα

συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας, δηλαδή στην τεχνολογική βάση πάνω στην οποία είναι οργανωμένη η νέα οικονομία και η ψηφιακή εποχή. Το κράτος αναλαμβάνει για τον σκοπό αυτό την υποχρέωση να διευκολύνει τεχνικά, θεσμικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά και με κάθε άλλο πρόσφορο και αναγκαίο τρόπο την πρόσβαση στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, αλλά και την παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοσή τους. Σε κάθε πάντως περίπτωση διασφαλίζεται το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο (άρθρο 9), το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (άρθρο 9Α) και το απόρρητο των τηλεπικοινωνιών και γενικά της ανταπόκρισης (άρθρο 19).»

Αντίθετα ο κ.Προκόπης Παυλόπουλος υποστήριξε ότι η διάταξη 5 παρ. 1 του Συντάγματος είναι γενική και αόριστη ενώ η φράση «καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» απλώς κενολογεί.

Η αλήθεια είναι ότι η διάταξη 5 Α παρ. 2 προστατεύει ένα δικαίωμα , η διασφάλιση της προστασίας του οποίου θα μπορούσε κάλλιστα να επιτευχθεί με το άρθρο 5 παρ.1 όπως δύναται να εξειδικευθεί με νομοθετικές διατάξεις που αφορούν το δικαίωμα της συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας ενώ αναφορικά με τον όρο «Κοινωνία της Πληροφορίας» πέρα από την απλή παράθεση του δεν γίνεται κάποια ερμηνεία, εξειδίκευσή του ή δεν δίδεται κάποια άλλη συμπληρωματική πληροφορία σχετικά με αυτόν αλλά εκλαμβάνεται ως ένας δεδομένος *terminus technicus*.

Από την άλλη πλευρά όμως , η συνταγματική κατοχύρωση του «δικαιώματος συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» απέδειξε ότι το Ελληνικό Σύνταγμα έχει μία δυναμική και μια νομική προσαρμοστικότητα σε νέα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα, συνεπώς καθρεφτίζει την εποχή του κι εξυπηρετεί της ανάγκες της, πράγμα που του προσδίδει μια νομική αξιοπιστία κι απο άποψη περιεχομένου, αν θα μπορούσα να το θέσω έτσι.Δηλαδή δεν αποτελεί ένα Σύνταγμα που αρκείται κι εμμένει στα κλασσικά δικαιώματα, υιοθετώντας έτσι έναν νομικό δογματισμο αλλά με την εξέλιξη του διασφαλίζει στον πολίτη και νέα δικαιώματα τα οποία είναι απαραίτητα , δεδομένων των αλλαγών των συνθηκών, προκειμένου ο πολίτης να εκμεταλλευτεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις δυνατότητες που του δίνει η εποχή του.

1.1.2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 Α ΠΑΡ.2

Το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας έχει αρνητικό και θετικό περιεχόμενο.

1.1.2.2.1 ΤΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Το αρνητικό περιεχόμενο του «δικαιώματος συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» έγκειται στο γεγονός ότι το κράτος θα πρέπει να απέχει από κάθε ενέργεια παρακωλυτική του δικαιώματος και παράλληλα να ανέχεται την αναεμπόδιση άσκησή του από τους πολίτες , εντός των ορίων που προβλέπονται από το Σύνταγμα και τους νόμους.

1.1.2.2.2 ΤΟ ΘΕΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Το θετικό περιεχόμενο του «δικαιώματος συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» συνίσταται στην ανάληψη δράσης εκ μέρους του Κράτους , προς εξασφάλιση της αποτελεσματικής του προστασίας , της ποιοτικής αναβάθμισης της απόλαυσής του, από τα μέρη μίας κοινωνίας και της διεύρυνσής του, όπου αυτό είναι δυνατό.Το Κράτος προς επίτευξη του παραπάνω προτάγματος μπορεί αφενός με υλικά μέσα να υποστηρίξει «το δικαίωμα της πληροφόρησης» π.χ.διευκόλυνση του κοινού πρόσβασης σε γενικά προσιτές πληροφορίες με δωρεάν παροχή χρήσης Ίντερνετ σε δημόσιες βιβλιοθήκες ή δωρεάν παροχή Ίντερνετ σε μαθητές και φοιτητές κτλ. αφετέρου με την θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων ή την προσχώρηση σε διεθνείς ή κοινοτικές συμβάσεις που ως σκοπό έχουν την προστασία και την διεύρυνση του παραπάνω δικαιώματος.

1.1.2.2.3 ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Το «δικαιωμά συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» ασκείται ανεμπόδιστα, με βάση το 5 Α παρ. 2, στο βαθμό που δεν προσκρούει στα άρθρα 9, 9Α και 19 του Συντάγματος. Η πτυχή αυτή του 5 Α παρ. 2 θα αναλυθεί παρακάτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

2.1 ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΓΕΝΙΚΑ

Περιορισμός με την ευρύτερη έννοια του όρου είναι κάθε με ανθρώπινη ενέργεια προκαλούμενη (ανθρωπογενής) συρρίκνωση του νόμιμου γενικού περιεχομένου του δικαιώματος, δηλαδή της κτήσης (προστατευόμενου αγαθού, ικανότητα κτήσης) ή της (κατά

χρόνο και τόπο και τρόπο) άσκησης¹⁴. Ειδικότερα, απλός περιορισμός είναι κάθε επιτρεπόμενη από το δίκαιο και με ενέργεια κρατικού οργάνου ή ιδιώτη προκαλούμενη συρρίκνωση του γενικού περιεχομένου του δικαιώματος κατά την εφαρμογή στο πλαίσιο ειδικής σχέσεως¹⁵.

Οι περιορισμοί διακρίνονται με διάφορα κριτήρια, οι βασικές διακρίσεις των περιορισμών είναι σε 1) αληθείς και οιονεί 2) ουσιαστικοί και διαδικαστικοί 3) ενεργητικοί και παθητικοί 4) συνολικοί και μερικοί 5) χρονικοί 6) περιορισμοί προσώπων και πραγμάτων 7) κυρωτικοί/λειτουργικοί 8) συνταγματικοί και «νομοθετικοί» 9) ρητοί και μη ρητοί 10) πραγματικοί και νομικοί κτήσης 11) άσκησης¹⁶.

Ο βασικός κανόνας που ακολουθείται αναφορικά με τους περιορισμούς είναι ότι επιτρέπονται οι αιτιώδεις και απαγορεύονται οι αναιτιώδεις¹⁷. Το επόμενο μας εγχείρημα είναι να αναλύσουμε τους περιορισμούς που επιδέχεται το δικαίωμα πληροφόρησης.

2.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Σε ένα πρώτο επίπεδο, ένας σημαντικός περιορισμός του δικαιώματος της πληροφόρησης ανιχνεύεται στο άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος με την φράση «τηρών τους νόμους του κράτους»¹⁸. Δηλαδή, η νόμιμη άσκηση του δικαιώματος της πληροφόρησης είναι εύλογα συνδεδεμένη με την τήρηση των νόμων που έχει θεσπίσει όπως π.χ. ο νόμος 2472/1997 για την ίδρυση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων κι ο νόμος 2779/1999 για την προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων και των διεθνών συμβάσεων ή κοινοτικών συμβάσεων ή οδηγιών στις οποίες έχει προσχωρήσει η Ελλάδα όπως π.χ. οι κοινοτικές Οδηγίες 95/46 και 97/66 ή το άρθρο 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Παράλληλα, η ίδια η διάταξη 5 Α θέτει τους παρακάτω περιορισμούς του δικαιώματος της πληροφόρησης: α) νομοθετικοί περιορισμοί για λόγους εθνικής ασφάλειας δηλαδή περιορισμοί με νόμο που σκοπεύουν να αποτρέψουν τον κλονισμό της εθνικής ασφάλειας από διαρροές πληροφοριών β) νομοθετικοί περιορισμοί που αποτρέπουν

---

¹⁴ Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, γενικό μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου. τ Γ, ημιτόμος 1 σ. 200

¹⁵ Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, γενικό μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου. τ Γ, ημιτόμος 1 σ. 204

¹⁶ ο.π. σ. 207-217

¹⁷ ο.π. σ. 217

¹⁸ Δαγτόγλου, *Ατομικά Δικαιώματα*, τ. Α, σ. 533

διαρροή πληροφοριών για λόγους καταπολέμησης του εγκλήματος π.χ. απαγόρευση διαφήμισης όπλων γ) νομοθετικοί περιορισμοί λόγω προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων π.χ. ο νόμος 2472/1997 για την ίδρυση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων κι ο νόμος 2779/1999 για την προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

Επιπλέον, γίνεται δεκτό ότι είναι εφικτή η αναστολή του δικαιώματος της πληροφόρησης σε περίπτωση εσωτερικού ή εξωτερικού κινδύνου όταν αυτό προστάζει το άρθρο 48 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας, καθώς και αν εκδηλωθεί ένοπλο κίνημα για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος, η Βουλή, με απόφασή της, που λαμβάνεται ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, θέτει σε εφαρμογή, σε ολόκληρη την Επικράτεια ή σε τμήμα της, το νόμο για την κατάσταση πολιορκίας, συνιστά εξαιρετικά δικαστήρια και αναστέλλει την ισχύ του συνόλου ή μέρους των διατάξεων των άρθρων 5 παράγραφος 4, 6, 8, 9, 11, 12 παράγραφοι 1 έως και 4, 14, 19, 22 παράγραφος 3, 23, 96 παράγραφος 4 και 97. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δημοσιεύει την απόφαση της Βουλής. Με την απόφαση της Βουλής ορίζεται η διάρκεια ισχύος των επιβαλλόμενων μέτρων, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τις δεκαπέντε ημέρες».

Σε κάθε περίπτωση, είναι σκοπιμό να μελετήσουμε τους περιορισμούς του δικαιώματος της πληροφόρησης και ξεχωριστά για κάθε μία από τις δύο όψεις του δηλαδή την ελευθερία του πληροφορείν και την ελευθερία του πληροφορείσθαι.

2.2.1 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙΝ

Οι περιορισμοί της ελευθερίας του πληροφορείν γίνονται κυρίως με την επίκληση της νόμιμης προστασίας του απορρήτου, που είναι ανεξάρτητη από τον τρόπο και την νομιμότητα αποκτήσεως των απορρήτων στοιχείων¹⁹.

Ιδιαίτερα ζητήματα θέτουν οι περιορισμοί των διαφημίσεων αλλά κι εδώ τα όρια εντοπίζονται στο 14 παρ.1 με την φράση «τηρών τους νόμους του κράτους»²⁰. Συνεπώς, θα πρέπει να ψάξουμε στους νόμους του Κράτους για να δούμε τι περιορισμοί υπάρχουν. Παραδείγματα τέτοιων περιορισμών είναι το να αναγράφεται πάνω σε κάθε πακέτο τσιγάρων το «βλάπτει σοβαρά την υγεία» ή να διαφημίζονται παιδικά παιχνίδια μετά από κάποια ώρα κτλ.

2.2.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙΣΘΑΙ

---

¹⁹ ο.π. σ. 535

²⁰ ο.π. σ.536

Η ελευθερία του πληροφορείσθαι περιορίζεται με συνταγματικώς θεμιτό τρόπο, κυρίως από την προστασία της αποτελεσματικής διερευνήσεως εγκλημάτων ή διοικητικών παραβάσεων με τον νόμο 1599/1986 που προαναφέρθηκε²¹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Η οριοθέτηση του δικαιώματος είναι ο καθορισμός του γενικού περιεχομένου του και των απώτατων ορίων της άσκησης του, στα πλαίσια της γενικής σχέσης²². Οι οριοθετήσεις ισχύουν για όλες τις έννομες σχέσεις, γενικές ή ειδικές, κυριαρχικές ή διαπροσωπικές, επίσης ισχύουν για όλους τους πολίτες και για όλα τα δικαιώματα, σε όλες τους τις εκφάνσεις.

Κατ' αρχήν, το δικαίωμα της πληροφόρησης υπόκειται στις γενικές οριοθετήσεις της νομιμότητας, της κοινωνικότητας και της χρηστότητας, οι οποίες επιβάλλονται συνταγματικώς.

Ειδικότερα το άρθρο Σ 5 παρ.1 επιτρέπει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας υπό τους όρους ότι αυτή δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων, το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη. Οι παραπάνω όροι, αποτελούν τις πρώτες γενικές οριοθετήσεις του δικαιώματος. Οι υπόλοιποι όροι που συνιστούν γενικές οριοθετήσεις, βρίσκονται στο αρθρ. Σ 25 και αυτοί είναι η απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος και η κοινωνική οριοθέτηση.

Με βάση τα παραπάνω, συνάγεται το συμπέρασμα ότι το δικαίωμα πληροφόρησης δεν πρέπει να προσβάλλει τα δικαιώματα άλλων. Κατά συνέπεια, αδικαιολόγητη άρνηση του υποκειμένου να παράσχει πληροφορίες, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος, για την προστασία τρίτων δεν επιτρέπεται.

Παράλληλα, τα όρια του δικαιώματος πληροφόρησης δεν εκτείνονται σε μορφές άσκησης που προσκρούουν στα χρηστά ήθη.

Επιπλέον, το παραπάνω δικαίωμα δεν πρέπει να ασκείται, καταχρηστικά π.χ. κάποιος διαδίδει πληροφορίες που αν γίνουν ευρύτερα γνωστές το αποτέλεσμα θα είναι η διακινδύνευση δημοσίων ζωτικών συμφερόντων.

Ακόμα, το δικαίωμα υπόκειται στην επιβαλλόμενη σε αυτό κοινωνική οριοθέτηση και στο σύνταγμα. Το τελευταίο σημαίνει ότι η άσκηση του δικαιώματος δεν πρέπει να γίνεται εις βάρος άλλων συνταγματικών δικαιωμάτων και ιδιαίτερα των μητρικών (ανθρώπινη αξία-ισότητα-ελευθερία).

²¹ ο.π. σ.536-537

²² Α.ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, γενικό μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου. τ Γ, ημιτόμος 1 σ. 169

Τέλος, με βάση το 5 Α παρ. 2 το «δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» ασκείται ανεμπόδιστα, με βάση το 5 Α παρ. 2, στο βαθμό που δεν προσκρούει στα άρθρα 9, 9Α και 19 του Συντάγματος.

Ειδικότερα, με βάση το άρθρο 9 του συντάγματος «η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας. Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει». Η ελευθερία «συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» δεν μπορεί να ασκείται με τρόπο που να προσβάλλει το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και το άσυλο της κατοικίας του και κατά συνέπεια δεν θα μπορούσε για παράδειγμα κάποιος να εισβάλλει σε μία κατοικία, να τοποθετήσει κρυφά κάμερα και μέσω αυτής να προβάλλει στο διαδίκτυο εικόνες από την καθημερινότητα μιας οικογένειας.

Με βάση το άρθρο 9 Α του συντάγματος «καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει». Το άρθρο 9Α εισήχθη στο ελληνικό σύνταγμα με την αναθεώρηση του 2001, αποδεικνύοντας την επιτακτική ανάγκη των μελών της κοινωνίας της ψηφιακής εποχής (digital age), αφενός να προστατευθούν από την αθέμιτη χρήση και επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων, αφετέρου να αποκτήσουν δικαίωμα στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό. Κι αυτό, γιατί η τεχνολογία και ιδιαίτερα ό,τι αφορούσε στον τομέα της πληροφορικής και κατ'επέκταση του κυβερνοχώρου, είχε αναπτυχθεί αρκετά τότε, ώστε να διευκολύνει την δημιουργία και διακίνηση προσωπικών δεδομένων, εν αγνοία, πολλές φορές του υποκειμένου τους. Το ανεπτυγμένο, άλλωστε της πληροφορικής και του Internet αποδυναμώνεται κι από το γεγονός ότι με την αναθεώρηση του 2001 εισήχθη και το δικαίωμα του 5Α που θεσπίζει την συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας. Το δικαίωμα του 9Α ανήκει σε μία κατηγορία ρυθμίσεων που έχουν ως στόχο την προστασία του ατόμου έναντι ιδιωτικών φορέων εξουσίας ή γενικότερα ιδιωτών²³. Παράλληλα υποστηρίζεται η άποψη ότι δεν πρόκειται για νέο δικαίωμα αλλά για εξειδίκευση του ισχύοντος δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας που κατωχυρώνεται με το άρθρο Σ 5 παρ.1²⁴ και συμπληρώνει την διάταξη του Σ 9 παρ.1 που

²³ Α. Γ. Δημητρόπουλος, «Παραδόσεις συνταγματικού δικαίου», εκδ. Αθήνα 2004 σελ. 168-171.

²⁴ Γέροντας, «Η ηλεκτρονική επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών».

αφορά στο δικαίωμα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής²⁵ Εύστοχα θα παρατηρούσε κάποιος ότι σε αυτή την διάταξη γίνεται λόγος, γενικά για προσωπικά δεδομένα, όχι όμως ειδικότερα για τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι συνταγματικές διατάξεις χαρακτηρίζονται από μια γενικότητα, αφού ο ρόλος τους, σε πρώτο επίπεδο, είναι να δώσουν στην πολιτεία τις γενικές κατευθύνσεις, ως προς τα θέματα που πρέπει αυτή να ρυθμίσει κι όχι να προβούν σε *in concreto* ρυθμίσεις σχετικά με αυτά. Κατά συνέπεια, αφού τα ευαίσθητα δεδομένα αποτελούν υποκατηγορία των προσωπικών δεδομένων που, μάλιστα, «χαίρουν» αυστηρότερης προστασίας όπως προκύπτει από τον ν.2472/97

«περι προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» (ο οποίος ιδρύει και την Αρχή Προστασίας Δεδομένων) προστατεύονται κι αυτά από το Σύνταγμα.

Κατά συνέπεια το δικαίωμα «συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας» δεν μπορεί να ασκείται εις βάρος του δικαιώματος προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων κάποιου ατόμου. Το θέμα επιδέχεται ανάλυση.

Τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα ορίζονται στο άρθρο 2 περ.β' του ν.2472/1997 σύμφωνα με το οποίο «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα» αποτελούν «τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια, και την ερωτική ζωή, καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες» ένος υποκειμένου δεδομένων (data subject). Συμπληρωματικά αναφέρεται ότι με βάση το άρθρο 2 περ.γ' ως «υποκείμενο των δεδομένων» ορίζεται «το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλαδή μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσοτέρων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόσταση του από άποψη φυσική, βιολογική, ψυχική, οικονομική, πολιτιστική, πολιτική ή κοινωνική».

Όσον αφορά στο άρθρο 2 παρ.β' του ν.2472/1997, αυτό όπως και όλες οι διατάξεις του νόμου που το περιλαμβάνει δημιουργούν προστατευτικό κλοιό τόσο έναντι της εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, όσο και της μη αυτοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων που περιλαμβάνονται σε αρχείο. Ακόμη, στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο ν. 2472/1997 αφορά μόνο στην προστασία δεδομένων που περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχεία και, μάλιστα, υπάρχει απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων, κατά την οποία δεν προστατεύονται με τον παραπάνω

---

²⁵ Ιγγλεζάκης, «Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και οι συνέπειες της», σελ. 56.

νόμο, πληροφορίες που βρίσκονται σε δικογραφία, γιατί οι δικογραφίες δεν θεωρούνται αρχείο.

Το δικαίωμα στην προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων είναι καθαρά προσωπαγές κι όπως προκύπτει σαφώς από το γράμμα του άρθρου 2 περ.γ' του ν.2472/1997 που προηγήθηκε αναφέρεται σε φυσικά πρόσωπα κι όχι σε νομικά.Επίσης το προαναφερθέν δικαίωμα δεν επεκτείνεται σε δεδομένα που αφορούν σε πράγματα π.χ. σε κάποιο ακίνητο χωρίς να προσδιορίζεται ο κάτοχός του ή ο κύριος του μέσω κάποιας πληροφορίας που εμπίπτει στην κατηγορία των προσωπικών δεδομένων.Συνεπώς πρόκειται για μη πραγματοπαγές δικαίωμα όπως άλλωστε προκύπτει και e contrario από όσα αναφέρθηκαν στην αρχή της παραγράφου.Παράλληλα, δεν θεωρούνται κατά μία άποψη, ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα τα ανωνυμοποιημένα δεδομένα και τα στατιστικής υφής στοιχεία, από τα οποία είναι αδύνατον να εξακριβωθεί η ταυτότητα του υποκειμένου (άρθρο 2 περ.α' εδ.β' του ν,2472/1997)⁶.Η αντίθετη άποψη υποστηρίζεται από το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας, το οποίο στην υπόθεση Mikrozensus νομολόγησε ότι ακόμα και ανώνυμα, τα προσωπικά δεδομένα δεν πρέπει να εκτείνονται διότι αυτό προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια⁷ και επιφυλάσσει στο υποκείμενο μεταχειρήση πράγματος.Τέλος, δεν λογίζονται ως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα οι συλλογικές πληροφορίες, δηλαδή αυτές που αφορούν μία ομάδα προσώπων π.χ. κοινές πολιτικές πεποιθήσεις κάποιας κοινωνικής τάξης. Ωστόσο πολύ δύσκολα μία ολόκληρη ομάδα προσώπων που περιλαμβάνει πληθώρα ατόμων με μοναδικότητα ως προς την προσωπικότητα και την βιολογική τους υπόσταση, να συνδέει τα μέλη της με ένα κοινό ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο.

Αναφορικά με την προβληματική του πότε οι πληροφορίες που πρόκειται να επεξεργαστούν αποτελούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα ως γνώμονας που μας επιτρέπει να εντάξουμε μία πληροφορία στην κατηγορία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων ή μη χρησιμοποιείται το εύρος κατανόησης του μέσου συνετού ανθρώπου.Κατά συνέπεια ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα δεν αποτελούν π.χ. μόνο οι πληροφορίες που σχετίζονται με την θρησκεία που ασπάζεται το άτομο αλλά κι αυτές που αναφέρονται και στην δραστηριότητά του στα πλαίσια της υπεράσπισης και της λατρείας, της θρησκείας του.Ακόμα μπορεί η διαπίστωση του αν ένα προσωπικό δεδομένο είναι ευαίσθητο να προκύπτει άμεσα ή έμμεσα π.χ. η συμμετοχή σε αντικαπιταλιστική διαδήλωση φανερώνει ότι το άτομο εμφορείται από αριστερές πολιτικές ιδέες.Εξάλλου με βάση απόφαση της Αρχή Προστασίας Δεδομένων τα στοιχεία ταυτότητας των αλλοδαπών ασθενών τα οποία είναι σε πρώτο επίπεδο απλά δεδομένα, μεταπηδούν στην κατηγορία των ευαίσθητων στην περίπτωση που προκύπτει έστω κι έμμεσα ότι ο αλλοδαπός πάσχει από κάποια ασθένεια.

Εν τέλει, στην έννοια των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων ενσωματώνονται και τα δεδομένα που αφορούν στο γενετικό υλικό του ατόμου. Οι λόγοι που ευνοούν αυτή την ενσωμάτωση είναι πολλαπλοί: σε πρώτη φάση δύναται να θεωρηθεί ότι το γενετικό υλικό αποκαλύπτει πληροφορίες για την εθνική ή φυλετική καταγωγή του ατόμου, δηλαδή πληροφορίες που θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, σε δεύτερη φάση επειδή το γενετικό υλικό φέρει πληροφορίες σχετικά με μελλοντικές πιθανές ασθένειες σχετίζεται άμεσα με την υγεία που επίσης αποτελεί ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο. Όσον αφορά τον ορισμό των γενετικών δεδομένων αυτός προκύπτει από την Σύσταση No R (92) του συμβουλίου της Ευρώπης και βάσει αυτού ως γενετικά δεδομένα νοούνται τα δεδομένα που αφορούν τα κληρονομικά χαρακτηριστικά ή τα πρότυπα κληρονομικότητας των χαρακτηριστικών αυτών σε μία ομάδα ατόμων, αλλά και τα δεδομένα για τους φορείς γενετικής πληροφορίας σε μία ατομική ή γενετική γραμμή που σχετίζονται με οποιαδήποτε άποψη ασθένειας ή υγείας, είτε πρόκειται προσδιορίσιμα/ αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά είτε όχι. Τον παραπάνω ορισμό έχει αποδεχθεί κι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων.

Περαιτέρω ζήτημα προκύπτει σχετικά με το αν τα βιομετρικά δεδομένα μπορούν να προστατευτούν ως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Ως βιομετρικά δεδομένα λογίζονται αυτά τα δεδομένα που φέρουν πληροφορίες για γενικά χαρακτηριστικά του ατόμου όπως το ύψος, το χρώμα της επιδερμίδας, το δαχτυλικό αποτύπωμα, το DNA αλλά και ειδικότερα όπως την υπογραφή, τον τρόπο που περπατά κάποιος ή την φωνή του. Όπως γίνεται δεκτό τα βιομετρικά δεδομένα δύναται να θεωρηθούν ως ευαίσθητα όταν περιέχουν πληροφορίες σχετικά με την εθνική προέλευση π.χ. χρώμα δέρματος ή την υγεία π.χ. μελλοντική εμφάνιση ασθένειας του υποκειμένου δεδομένων.

Σε κάθε περίπτωση αναγκαίο είναι να προστατεύεται το γενετικό υλικό, διότι αποτελεί καθολικό παράγοντα της ταυτότητας του ατόμου («βιοπορτραίτο») και συνεπώς η οποιασδήποτε μορφής αθέμιτης επεξεργασίας του προσβάλλει αφενός την προσωπικότητα του ατόμου (Σ 5 παρ.1), αφετέρου μπορεί να θεωρηθεί ότι αντίκειται στο δικαίωμα του για το ιδιωτικό της ζωής του. Αυτή η άποψη, εξάλλου καταχωρώθηκε νομολογιακά στην απόφαση της «31^{ης} Ιανουαρίου 1989» που εκδόθηκε από το Γερμανικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, σχετικά με την ύπαρξη θεμελιώδους γνώσης της καταγωγής .

Θα πρέπει επίσης να εξετάσουμε ποιά δεδομένα, παρόλο που σχετίζονται με κάποιο τρόπο, με τα δεδομένα που εμπίπτουν στον κατάλογο των ευαίσθητων, τα ίδια δεν αποτελούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Δεδομένα από τα οποία μπορεί να προκύψει μόνο με στατιστική πιθανότητα κάποια πληροφορία για ένα υποκείμενο που να αφορά στην εθνική ή φυλετική του καταγωγή ή σε κάποια από τις υπόλοιπες κατηγορίες προσωπικών δεδομένων, δεν θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα π.χ. στην

περίπτωση ονομάτων κι επιθέτων που συνιστούν ένδειξη ως προς την εθνική ή φυλετική ομάδα όπου ανήκει κάποιο υποκείμενο, το ίδιο ισχύει σχετικά με τον τόπο γέννησης ή κατοικίας του αφού ούτε αυτά τα στοιχεία οδηγούν σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με την φυλετική ή εθνική του προέλευση. Παράλληλα, δεν μπορεί να συναχθεί με ασφάλεια κάποιο συμπέρασμα σχετικά με τις πολιτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις του ατόμου, έμμεσα, κρίνοντας από την εφημερίδα ή τα βιβλία που διαβάζει ή τους διαδικτυακούς τόπους που επισκέπτεται, ασχέτως αν παλαιότερα σε διάφορες χώρες του κόσμου η εφημερίδα που διάβαζε κάποιος θεωρούταν αντιπροσωπευτική των πολιτικών του πεποιθήσεων κι αυτός "φακελωνόταν" ως υποστηρικτής του κόμματος ή της ιδεολογίας που εκείνη προωθούσε. Το παραπάνω φαινόμενο παρατηρήθηκε, σε μεγάλη κλίμακα, στα χρόνια που ακολούθησαν μετά τον εμφύλιο πόλεμο.

Με βάση όσα εκτέθηκαν παραπάνω αλλά και από τα διάφορα ζητήματα που ανακύπτουν στην πράξη και που φτάνουν στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων, γίνεται κατανοητό ότι είναι αναγκαία η παρέμβαση του νομοθέτη, προκειμένου να λυθούν προβλήματα που αφορούν στην οριοθέτηση της χρήσης των δεδομένων και το αν εμπίπτουν ή όχι ορισμένα στοιχεία στην κατηγορία των ευαίσθητων ή όχι, μιλάμε πάντα για τις αμφιλεγόμενες περιπτώσεις. Είναι αλήθεια ότι ο Έλληνας νομοθέτης δεν εξάντλησε τα περιθώρια που του παρείχε το άρθρο 5 της οδηγίας για εξειδίκευση και περαιτέρω λεπτομερή ρύθμιση των επιμέρους εννοιών που αναφέρονται στον κατάλογο των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο Έλληνας νομοθέτης έκανε μερική χρήση, όμως της διακριτικής ευχαίρειας που του παρείχε η οδηγία προσθέτοντας στον κατάλογο των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων τις πληροφορίες που αφορούν στην κοινωνική πρόνοια και στις ποινικές διώξεις και καταδίκες, στα πλαίσια του ν. 2472/1997 και στα πλαίσια άλλων νόμων τις πληροφορίες που αφορούν στο άσυλο και τις μεταμοσχεύσεις. Ωστόσο έχει την δυνατότητα περαιτέρω νομοθετικής εξειδίκευσης, όσον αφορά στα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα όπου αυτή χρειάζεται. Εξάλλου σε άλλες νομοθεσίες περιέχονται εξειδικευμένες ρυθμίσεις για ορισμένες κατηγορίες ευαίσθητων δεδομένων όπως για παράδειγμα τα ιατρικά (medical data).

Παρατίθεται το κείμενο του άρθρου 7 του ν. 2472/1997, σχετικά με τους λόγους επιτρεπόμενης άρσης της απαγόρευσης της χρήσης και επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων.

1. Απαγορεύεται η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων. 2. Κατ'εξαιρέση επιτρέπεται η συλλογή και η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και η ίδρυση και λειτουργία σχετικού αρχείου, ύστερα από άδεια της αρχής, όταν

συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις: α) Το υποκείμενο έδωσε την γραπτή συγκατάθεσή του, εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στο νόμο ή στα χρηστά ήθη ή νόμος ορίζει ότι η συγκατάθεση δεν αίρει την απαγόρευση. β) Η επεξεργασία είναι αναγκαία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου, εάν τούτο τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει την συγκατάθεσή του. γ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα που δημοσιοποιεί το ίδιο το υποκείμενο ή είναι αναγκαία για την αναγνώριση άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου. δ) Η επεξεργασία αφορά θέματα υγείας και εκτελείται από πρόσωπο που ασχολείται κατ'επάγγελμα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και υπόκειται σε καθήκον εχεμύθειας ή σε συναφείς κώδικες δεοντολογίας, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την ιατρική πρόληψη, διάγνωση, περίθαλψη ή τη διαχείριση υπηρεσιών υγείας. ε) Η επεξεργασία εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία είτε αα) για λόγους εθνικής ασφάλειας είτε ββ) για την εξυπηρέτηση των αναγκών εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής και αφορά τη διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας είτε «γγ) για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, είτε δδ) για την άσκηση δημοσίου φορολογικού ελέγχου ή δημοσίου ελέγχου κοινωνικών παροχών». στ) Η επεξεργασία πραγματοποιείται για ερευνητικούς σκοπούς και επιστημονικούς σκοπούς και υπό τον όρο ότι τηρείται ανωνυμία και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στα οποία αναφέρονται. ζ) Η επεξεργασία αφορά δεδομένα προσώπων, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος ή την διαχείριση συμφερόντων τρίτων, και πραγματοποιείται αποκλειστικά για την άσκηση δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Η άδεια της αρχής χορηγείται μόνο εφόσον η επεξεργασία είναι απολύτως απαραίτητη για την εξασφάλιση του δικαιώματος πληροφόρησης επί θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος καθώς και στο πλαίσιο καλλιτεχνικής έκφρασης και εφόσον δεν παραβιάζεται καθ'οιονδήποτε τρόπο το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

3. Η Αρχή χορηγεί άδεια συλλογής και επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και άδεια ιδρύσεως και λειτουργίας σχετικού αρχείου, ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας. Εφόσον η Αρχή διαπιστώσει ότι πραγματοποιείται επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, η γνωστοποίηση του αρχείου, σύμφωνα με το άρθρο 6 του παρόντος νόμου, επέχει θέση αιτήσεως για επιχορήγηση άδειας. Η Αρχή μπορεί να επιβάλλει όρους και προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη προστασία του δικαιώματος ιδιωτικής ζωής των υποκειμένων ή τρίτων. Πριν χορηγήσει την άδεια, η Αρχή καλεί σε ακρόαση τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκπρόσωπο του και τον εκτελούντα την επεξεργασία.

4. Η άδεια εκδίδεται για ορισμένο χρόνο, ανάλογα με το σκοπό της επεξεργασίας. Μπορεί να ανανεωθεί ύστερα από αίτηση του υπευθύνου επεξεργασίας.

5. Η άδεια περιέχει

απαραιτήτως: α) Το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία ή τον τίτλο , καθώς και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του. β) Την διεύθυνση όπου είναι εγκατεστημένο το αρχείο. γ) Το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που επιτρέπεται να περιληφθούν στο αρχείο. δ) Το χρονικό διάστημα για το οποίο χορηγείται η άδεια. ε) Τους τυχόν όρους και προϋποθέσεις που έχει επιβάλει η Αρχή για την ίδρυση και λειτουργία του αρχείου. στ) Την υποχρέωση γνωστοποίησης του ή των αποδεκτών ευθύς ως εξατομικευθούν. 6. Αντίγραφο της άδειας καταχωρίζεται στο Μητρώο Αδειών που διατηρεί η Αρχή. 7. Κάθε μεταβολή των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 5 γνωστοποιείται χωρίς καθυστέρηση στην Αρχή. Κάθε άλλη μεταβολή, πλην της διεύθυνσης του υπευθύνου ή του εκπροσώπου του, συνεπάγεται έκδοση νέας άδειας, εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις.

Στις περιπτώσεις που ορίζει το παραπάνω άρθρο μόνο, είναι εφικτή η άρση της απαγόρευσης της συλλογής και επεξεργασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων ενώ παράλληλα πρέπει να συνδέονται κι οι όροι του άρθρου 4 ν.2472/1997, δηλαδή τα δεδομένα να συλλέγονται νόμιμα, να μην χρησιμοποιούνται δεδομένα τα οποία δεν είναι συναφή ή πρόσφορα αναφορικά με τον σκοπό της επεξεργασίας , αυτά που χρησιμοποιούνται να είναι ακριβή και να υποβάλλονται, αν χρειαστεί σε ενημέρωση, η ταυτότητα του υποκειμένου τους να εκτείθεται μόνο κατά την διάρκεια της συλλογής και της επεξεργασίας και παραπέρα χρονικό διάστημα μόνο αν δεν θίγονται τα δικαιώματα του υποκειμένου ή τρίτων. Σε περίπτωση που δεν τηρηθούν οι παραπάνω προϋποθέσεις θα επιβληθεί κατόπιν αυτεπάγγελτης ή ύστερα από καταγγελία εξακρίβωση της Αρχής, η ποινή διακοπής της συλλογής και επεξεργασίας και καταστροφής των δεδομένων.

Ακόμη θα πρέπει να συντέχει μία από της προϋποθέσεις του άρθρου 5 ν. 2472/1997 δηλαδή είτε το υποκείμενο να έχει δώσει την συγκατάθεσή του για την επεξεργασία ή χωρίς αυτήν, αν αυτό είναι αναγκαίο από σύμβαση όπου το ένα μέλος είναι το υποκείμενο ή για την λήψη μέτρων κατόπιν αιτήσεως στο προσυμβατικό στάδιο. Χωρίς την συγκατάθεσή του υποκειμένου, επίσης, μπορεί να γίνει, αν η επεξεργασία είναι αναγκαία λόγω νομικά επιβαλλόμενης υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας ή για την διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του αντικειμένου, αν αυτό αδυνατεί φυσικά ή νομικά να δώσει την συγκατάθεσή του ή για λόγους δημοσίου ή διοικητικού ενδιαφέροντος ή αν αυτό ορίζει έννομο συμφέρον υπεύθυνου επεξεργασίας ή τρίτου, υπό τον όρο ότι δεν θίγονται τα δικαιώματα του υποκειμένου.

Όσον αφορά στην συγκατάθεση του υποκειμένου, αυτή βάσει του άρθρ. 7 παρ. 2 α' ν.2472/97 πρέπει να είναι γραπτή, να περιέχει την υπογραφή του υποκειμένου και να μην αντίκειται, ο τρόπος με τον οποίο έχει αποσπασθεί,

σε νόμο ή στα χρηστά ήθη. Σύμβαση με την οποία το υποκείμενο παραιτείται του δικαιώματος της συγκατάθεσης φαίνεται ότι αντίκειται στο ΑΚ 281 (κατάχρηση δικαιώματος). Η συγκατάθεση μέσω διαδικτύου, είναι δύσκολο να δοθεί διότι απαιτεί ηλεκτρονική υπογραφή που είναι σχετικά δύσκολο να δοθεί, πράγμα που σημαίνει ότι κάποιες φορές περιορίζεται το δικαίωμα της συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας Σ 5 Α παρ.2).

Σε κάθε περίπτωση το δικαίωμα της συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας θα πρέπει να ασκείται έχοντας ως απώτατο όριο του το 9 Α.

Παράλληλα, το 5 Α παρ.2 θέτει κι άλλη μία διάταξη ως απώτατο όριο της άσκησης του, την 19 σύμφωνα με την οποία «το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1. Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9 Α». Αυτό σημαίνει ότι για παράδειγμα το απόρρητο της επικοινωνίας δύο φίλων μέσω MSN δεν μπορεί να αρθεί από κάποιο τρίτο με την δικαιολογία ότι ασκεί το δικαίωμά του στην κοινωνία της πληροφορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΚΑΤΟΧΥΡΩΘΕΙ ΝΟΜΙΚΩΣ

4.1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Το δικαίωμα της περιβαλλοντικής πληροφόρησης δεν ερείδεται πλέον μόνο στο άρθρο 5 Α του Συντάγματος αλλά και στην Κ.Υ.Α. ,77921/1440/1995 με την οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 90/313/ΕΟΚ.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της Κ.Υ.Α. ,77921/1440/1995 κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο του ιδιωτικού δικαίου έχει δικαίωμα, μετά από αίτησή του στις δημόσιες αρχές, να ζητά να του χορηγηθούν περιβαλλοντικές πληροφορίες. Σύμφωνα δε με το άρθρο 2 παρ. 2 Κ.Υ.Α.,77921/1440/1995 πληροφορία σχετική με το περιβάλλον είναι «κάθε διαθέσιμο από τις δημόσιες αρχές στοιχείο, σε γραπτή, οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή για την κατάσταση των νερών, του αέρα, του εδάφους, της πανίδας, της χλωρίδας, των

βιοτόπων και των οικοτόπων καθώς και για τις δραστηριότητες (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων που προκαλούν ενόχληση όπως ο θόρυβος) ή μέτρα που επηρεάζουν ή δύνανται να επηρεάσουν δυσμενώς τους παραπάνω φυσικούς αποδέκτες και για δραστηριότητες ή μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία τους, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών εγγράφων όπως ορίζονται στο άρθρο 16 (παράγ. 1) του ν. 1599/1986, καθώς και γενικά των διοικητικών μέτρων και των προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος». ²⁶Για την προβολή της αξίωσης πρόσβασης στις πληροφορίες δεν απαιτείται η θεμελίωση κανενός είδους εννόμου συμφέροντος. Δέκτης της σχετικής αίτησης μπορεί να είναι «κάθε διοικητική υπηρεσία του δημοσίου τομέα σε εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό ή τοπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των εποπτευομένων ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ, που έχει αρμοδιότητες και κατέχει πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον, εξαιρουμένων των οργάνων που ασκούν δικαστική ή νομοθετική εξουσία» (άρθ. 2 παρ. 1 Κ.Υ.Α. 77921/1440/1995). Έτσι, δραστηριότητα των υπουργείων στο πλαίσιο άσκησης νομοθετικής λειτουργίας, όπως και η δικαστική λειτουργία, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της Κ.Υ.Α. Αντίθετα, αιτήσεις μπορούν ν' απευθύνονται ακόμα και στο Συμβούλιο της Επικρατείας ή το Ελεγκτικό Συνέδριο για πληροφορίες που κατέχουν τα δικαστήρια αυτά στο πλαίσιο διοικητικών αρμοδιοτήτων. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2α και 2β Κ.Υ.Α. 77921/1440/1995, το δικαίωμα της πρόσβασης σε πληροφορίες για το περιβάλλον ασκείται είτε με επιτόπια μελέτη είτε με χορήγηση αντιγράφου, εκτός αν η αναπαραγωγή του μπορεί να βλάψει τα αιτούμενα στοιχεία. Η διοίκηση μπορεί ν' αρνηθεί τη χορήγηση των ζητούμενων πληροφοριών.

Η παραπάνω νομοθεσία διευρύνει κι ευνοεί την ποιοτική αναβάθμιση όχι μόνο της ελευθερίας της πληροφόρησης αλλά παράλληλα βοηθά στην ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής συνείδησης και συνεπώς την ποιοτικότερη προστασία του περιβάλλοντος (άρθρο 24 του Συντάγματος) ,σε μία εποχή που η ανάγκη ανάπτυξης μιας οικολογικής συνείδησης είναι πιο επιτακτική από ποτέ.

4.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

Η ανάπτυξη της οικονομικής ζωής και της τεχνολογίας κατέστησαν επιτακτική την θέσπιση ειδικής νομοθεσία με στόχο την διακίνηση και χρήση της πληροφορίας κατά τέτοιο τρόπο που να διευκολύνει την οικονομία.

Έτσι θεσπίστηκε το Π.Δ. 52/92 για τον «καθορισμό όρων κατάρτισης, ελέγχου & κυκλοφορίας ενημερωτικού δελτίου που πρέπει να δημοσιεύεται όταν απευθύνεται στο κοινό πρόσκληση για κινητές

---

²⁶ ΑΛ.ΚΑΛΑΒΡΟΣ ,*Η Περιβαλλοντική Πληροφόρηση*,
<http://www.law.uoa.gr/epaek/1%20perivallontiki%pliroforisi20%.htm>

αξίες σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 89/298/ΕΟΚ» και το 348/1985 για τον «καθορισμό των όρων κατάρτισης, ελέγχου και διάδοσης του ενημερωτικού δελτίου που πρέπει να δημοσιεύεται για την εισαγωγή κινητών αξιών (μετοχών, ομολογιών) στο Χ.Α.Α».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την αναθεώρηση του 2001 εισήχθη ένα νέο δικαίωμα αυτό της πληροφόρησης. Πράγματι το άρθρο 5 Α κατοχυρώνει την ελευθερία της πληροφόρησης και την συμμετοχή στην Κοινωνία της Πληροφόρησης προσθέτοντας στο Σύνταγμα μία διάταξη που ανταποκρίνεται στις σύγχρονες συνθήκες οικονομίας και τεχνολογίας. Με βάση την 5 Α καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση , όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. Επιπλέον καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19. Κατά συνέπεια, καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση στο βαθμό που τηρεί τους νόμους και σέβεται τον ιδιωτικό βίο των άλλων, το απόρρητο της επικοινωνίας και τα προσωπικά δεδομένα. Το δικαίωμα της πληροφόρησης εξειδικεύεται, ενδυναμώνεται κι αναβαθμίζεται ποιοτικά με τους νόμους που θεσπίζει η Πολιτεία.

SUMMARY

In the year 2001 a new right was added in the Greek Constitution, that of the access to information. According to this right, everyone is allowed to have access to information under condition that he obeys the rules. In addition, everyone has the right to take part in the Society of Information obeying the provision 9,19,9 A of the constitution while the government has to support this right .The provision 5 A of the constitution deals with new conditions of economy and technology while it is specialized , updated and reinforced through law.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Απόφαση 92/2001 [Μεγάλος Αδελφός]

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Δαφέρμος, Επιτ. Αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 07/05/2001 στο κατάστημά της στην οδό Ομήρου 8, 6ος όροφος αποτελούμενη από τον κ. Κ. Δαφέρμο, Πρόεδρο, και τους κ.κ. Ν. Αλιβιζάτο, Ε. Κιουντούζη, Α. Παπαχρίστου, Π. Πάγκαλο, Β. Παπαπετρόπουλο και Σ. Λύτρα, μέλη, προκειμένου να εξετάσει και να αποφασίσει επί του θέματος του αρχείου της τηλεοπτικής παραγωγής «Big Brother». Εισηγητές επί του θέματος είχαν ορισθεί με εντολή Προέδρου οι κ.κ. Σ. Λύτρας, Α. Παπαχρίστου και βοηθός εισηγήτρια η κ. Κ. Καρβέλη

Παρούσα ήταν και η κ. Ε. Τσιγγάνου ως γραμματέας.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Από τις διατάξεις των άρθρων 178 και 179 ΑΚ συνάγεται ότι δικαιοπραξία αντίθετη με τα χρηστά ήθη είναι άκυρη. Ως χρηστά ήθη νοούνται οι αντιλήψεις περί ηθικής του μέσου πολίτη. Εφόσον, επομένως, η δικαιοπραξία είτε λόγω περιεχομένου είτε επιδιωκόμενου σκοπού, αντίκειται στις περί ηθικής αντιλήψεις της κοινωνίας κατά τον χρόνο κατάρτισης ή εκτέλεσης της, επέρχεται αυτοδίκαια ακυρότητα έστω κι αν τα συμβαλλόμενα μέρη ή ένα από αυτά γνώριζαν την ανηθικότητα και παρά ταύτα προέβησαν στην κατάρτιση της σύμβασης και ανεξάρτητα από τις συνθήκες που την συνοδεύουν. Εξάλλου άκυρη ως αντίθετη με τα χρηστά ήθη είναι και η δικαιοπραξία που δεσμεύει υπέρμετρα την ελευθερία άλλου. Ως ελευθερία νοείται αυτή που κατοχυρώνει η έννομη τάξη και οι διατάξεις του Συντάγματος για τα ατομικά δικαιώματα. Δικαιοπραξία, επομένως, που έχει σκοπό τον καταναγκασμό σε πράξη ή παράληψη πάνω σε θέμα που κατά τις κρατούσες αντιλήψεις η βούληση πρέπει να είναι ελεύθερη είναι άκυρη. Τούτο γίνεται εντονότερα κοινωνικά απαράδεκτο, όταν ο καταναγκασμός, ανάγεται σε πεδίο συνταγματικά προστατευόμενο και τείνει στην απαξίωσή του, οπότε η ακυρότητα επέρχεται και διότι η δήλωση βουλήσεως αντιβαίνει σε απαγορευτική διάταξη νόμου (ΑΚ 174). Είναι αυτονόητο ότι η ακυρότητα είναι αυτοδίκαιη και ανεξάρτητη από το χρηματικό αντάλλαγμα που παρέχεται σ' αυτόν που απαλλοτριώνει το απόλυτα προστατευόμενο από το Σύνταγμα και από το νόμο έννομο αγαθό. Τέτοιες δικαιοπραξίες το περιεχόμενο των οποίων είναι παράνομο και ανήθικο είναι και οι αντικείμενες σε συνταγματικές διατάξεις που αναγορεύουν ορισμένο έννομο αγαθό ως βασική γενική αρχή, όπως είναι ο σεβασμός και η προστασία του ανθρώπου ως αξίας και στον τομέα της ιδιωτικής και δημόσιας παρουσίας του. Η προστασία και ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου και η αντίστοιχη υποχρέωση της

πολιτείας αποτελούν τόσο σημαντική πολιτειακή επιταγή, ώστε κατατάσσονται στις διατάξεις για τη μορφή του πολιτεύματος και δεν επιδέχεται αναθεώρηση (άρθρο 2§1 Σ). Αντίστοιχες διατάξεις είναι μεταξύ των άλλων και εκείνες των άρθρων 5, 5Α, 9, 9Α Συντάγματος. Επομένως, και κατά τις συνταγματικές αυτές επιταγές, η τριτενέργεια των οποίων στις ιδιωτικές σχέσεις είναι αυτόματη, η αξία του ανθρώπου και η προστασία της υλικής και ηθικής του υπόστασης είναι υπέρτατη δημόσιας τάξης αρχή από την οποία δεν είναι δυνατή η παραίτηση. Συμπεριφορά αντίθετη προς τις αρχές αυτές δεν είναι ανεκτή από το δίκαιο και ως εκ τούτου σχετική δήλωση βουλήσεως δεν παράγει έννομα αποτελέσματα, η δε πάνω σ' αυτή συμφωνία των μερών είναι άκυρη και θεωρείται ότι δεν έγινε ποτέ. Εξάλλου, σύμφωνα με το ν.2472/1997 τα προσωπικά δεδομένα, όπως αυτά ορίζονται από το άρθρο 2 του ίδιου νόμου, προκειμένου να δημιουργηθεί ηλεκτρονικό ή μη αρχείο, πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και για προκαθορισμένους νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία, ενόψει των σκοπών αυτών. Επομένως, για να υπάρχει νόμιμο αρχείο, πρέπει ο σκοπός του να είναι νόμιμος. Συνακόλουθα, όταν αυτός αντίκειται στο Σύνταγμα, το νόμο ή τα χρηστά ήθη, όπως αυτά αναλύθηκαν παραπάνω, η επεξεργασία δεδομένων και η δημιουργία αρχείου είναι παράνομη, ανεξαρτήτως, αν έχει δοθεί η συναίνεση του υποκειμένου. Διότι είναι σαφές ότι ως «συγκατάθεση» κατά την έννοια του νόμου νοείται η δήλωση βουλήσεως με την οποία το υποκείμενο δίδει τη συναίνεσή του για την παραγωγή του έννομου αποτελέσματος της συλλογής προσωπικών του δεδομένων και θέσεως τους σε αρχείο. Η δήλωση, όμως αυτή, όπως προαναφέρθηκε, όταν είναι άκυρη, θεωρείται ότι δεν έγινε ποτέ και επομένως, λείπει η προ τούτο βασική προϋπόθεση του νόμου.

Στην προκειμένη περίπτωση από τα στοιχεία του φακέλου σε συνδυασμό με τις εξηγήσεις που έδωσαν τα μέρη που κλήθηκαν για τον σκοπό αυτό, από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων, προκύπτουν τα παρακάτω:

Η εταιρεία «ΕΝΑ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ» με την από 30/05/2001 δήλωσή της ανακοίνωσε στην Αρχή τη δημιουργία αρχείου με σκοπό την επιλογή προσώπων για την συμμετοχή στην τηλεοπτική εκπομπή με την ονομασία «Μεγάλος Αδερφός» (Big Brother) που πρόκειται να μεταδοθεί από τον τηλεοπτικό σταθμό ANTENNA TV ΑΕ στην αρχή της επόμενης τηλεοπτικής περιόδου. Στην ίδια δήλωσή της ενημερώνει την Αρχή, ότι δεν πρόκειται να συλλέγει από τα προς επιλογή πρόσωπα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Τα ίδια διαβεβαιώνει και ο τηλεοπτικός σταθμός. Στο παραπάνω αρχείο καταχωρίζονται οι υποψήφιοι για υπογραφή σύμβασης συμμετοχής στην εκπομπή με σκοπό την επιλογή από αυτούς των προσώπων που τελικά θα

συμμετάσχουν. Με βάση προσύμβαση που υπογράφεται η εταιρεία αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής στον τελικό νικητή 50,000,000 δρχ. (πενήντα εκατομμυρίων δραχμών) και στα λοιπά μέλη της ομάδας, για τη συμμετοχή τους, χρηματικού ποσού, που θα καθορισθεί αργότερα. Αυτοί που θα επιλεγούν υποχρεούνται να ζήσουν επί 112 ημέρες μαζί σε ειδικό στούντιο. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα δεν θα έχουν την παραμικρή επικοινωνία με τον εξωτερικό κόσμο, δεν θα έχουν τηλέφωνο, τηλεόραση, ραδιόφωνο ή εφημερίδα, αλλά ούτε χαρτί και μολύβι. Θα έχουν εγκαταλείψει κάθε επαγγελματική, οικογενειακή ή κοινωνική τους σχέση ή δραστηριότητα. Στο σπίτι του Μεγάλου Αδερφού, όπως ονομάζεται η κατοικία, καθένας από τους «παίχτες» θα ζει με 11 αγνώστους έχοντας όλο αυτό το διάστημα ανύπαρκτες ιδιωτικές στιγμές. Το σπίτι είναι εξοπλισμένο με βιντεοκάμερες και αυτόματες συσκευές μαγνητοσκόπησης σε μεγάλο αριθμό και θα καταγράφεται κάθε τους κίνηση ή ήχος εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο επί επτά ημέρες την εβδομάδα. Επίσης, θα παρακολουθούνται συνεχώς από τους παραγωγούς και το κοινό. Είναι μάλιστα υποχρεωμένοι εφόσον δεν κοιμούνται να φέρουν ασύρματο μικρόφωνο. Και κατά τον ύπνο τους θα παρακολουθούνται. Ορισμένη ώρα κάθε μέρα θα γίνεται μοντάζ και θα συλλέγονται οι πιο ενδιαφέρουσες στιγμές, κατά την κρίση του παραγωγού και όχι του «παίχτη», οι οποίες και θα προβάλλονται από τον σταθμό, για χρονικό διάστημα 45' περίπου ημερησίως σε ώρα που ακόμα δεν έχει καθορισθεί. Παράλληλα, θα γίνεται συνεχής μετάδοση της εκπομπής μέσω του διαδικτύου και επομένως η δυνατότητα παρακολούθησης των διαδραματιζομένων στο σπίτι του Μεγάλου Αδερφού θα είναι δυνατή από κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη ανά τον κόσμο, οπουδήποτε κι αν βρίσκεται. Η αποχώρηση από το σπίτι είναι ελεύθερη, αλλά πρέπει να δηλωθεί στο δωμάτιο «εξομολόγησης» και να εξηγηθούν οι λόγοι της αποχώρησης, η οποία επίσης μεταδίδεται. Εξάλλου σε τακτά χρονικά διαστήματα ένας από τους συμμετέχοντες αποβάλλεται με απόφαση των λοιπών συμμετεχόντων και του κοινού και τελικά απομένει ένας παίκτης που κερδίζει το έπαθλο.

Με βάση τα στοιχεία αυτά είναι φανερό ότι για λόγους εξυπηρέτησης των αναγκών της εκπομπής, και όχι μόνο, αφού η προβολή είναι αδιάλειπτη και μέσω του διαδικτύου, οδηγείται σε εξαφάνιση η ιδιωτική ζωή ως πυρήνας της ανθρώπινης προσωπικότητας. Η αναλαμβανόμενη υποχρέωση τείνει στον εξευτελισμό της αξίας του ανθρώπου κατά παράβαση και της επιταγής του άρθρου 2§1 Σ. Πράγματι, αριθμός πολιτών με αποκλειστικό σκοπό τη μικρή πιθανότητα κέρδους και την επιτυχία «δημοσιότητας», εμφανίζεται να απαλλοτριώνει την προσωπική του ζωή και να γίνεται έρμαιο της τηλεθέασης. Ο συμβαλλόμενος πολίτης γνωρίζει ότι δεν υπάρχει γι' αυτόν περίπτωση ιδιωτικότητας. Κάθε στιγμή του εικοσιτετράωρου είναι ορατός από άοριστο αριθμό προσώπων. Ελέγχεται η παραμικρή

του κίνηση, δεν μπορεί να αποκρύψει καμία δραστηριότητά του, ακόμη και εκείνη που κατά παράδοση γίνεται σε μοναχικότητα, ενώ αδυνατεί και ενστικτώδεις ενέργειές του να ορίσει εκτός θεαματικότητας. Απαξιώνεται η ανθρώπινη του ύπαρξη και παρασύρεται από την τηλεθέαση, χωρίς να μπορεί να αντιδράσει. Εξευτελίζεται πολλές φορές, χωρίς ο ίδιος να το αντιλαμβάνεται. Και ο ύπνος του παρακολουθείται και προβάλλεται. Γίνεται κυριολεκτικά άθυρμα του σταθμού, αλλά και του κοινού που παρακολουθεί την εκπομπή ή την ιστοσελίδα του διαδικτύου. Όλα αυτά συνοδεύονται με την πλήρη απομόνωση του από τον εξωτερικό κόσμο, ακόμα κι αν αυτό επιβάλλεται από λόγους ανωτέρας βίας. Δεν έχει τηλέφωνο, δεν έχει τηλεόραση ή ραδιόφωνο, δεν μπορεί να δεχθεί επισκέψεις τρίτων, να στείλει μία επιστολή, αλλά ούτε και να ικανοποιήσει οποιαδήποτε καταναλωτική του ανάγκη, αφού τα αναγκαία τρόφιμα προσκομίζονται με μέριμνα του παραγωγού.

Με τις συνθήκες αυτές η συναίνεση του υποκειμένου, η οποία νομιμοποιεί τον υπεύθυνο της επεξεργασίας να συλλέξει προσωπικά δεδομένα και να δημιουργήσει αρχείο, είναι αντισυνταγματική, παράνομη και αντίθετη με τα χρηστά ήθη, αφού δημιουργεί συμπεριφορά αντικείμενη προς τις προεκτεθείσες συνταγματικές διατάξεις του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, από τις οποίες απαγορεύεται η παραίτηση, αλλά επιπρόσθετα με τη συναίνεση αυτή, συνάπτεται σύμβαση με την οποία δεσμεύεται υπέρμετρα η ελευθερία και ως εκ τούτου είναι άκυρη.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η δυνατότητα κάθε υποκειμένου να αποχωρήσει δεν μπορεί να νομιμοποιηθεί από την πλευρά αυτή την συγκατάθεση, αφού ακόμα και αυτή (η αποχώρηση) γίνεται μόνο μετά από ειδική διαδικασία, η οποία δυσχεραίνει τις συνθήκες αποχώρησης (εξήγηση του λόγου σε ειδικό δωμάτιο με την πομπώδη ονομασία «δωμάτιο εξομολόγησης», βιντεοσκόπηση και μετάδοση της διαδικασίας αυτής). Σε κάθε περίπτωση, εφόσον αυτό δεν συμβεί, η υπέρμετρη δέσμευση της ελευθερίας και οι λοιποί καταπιεστικοί όροι θα εξακολουθούν να φέρονται ως δεσμευτικοί για τα μέρη καίτοι οδηγούν στα προαναφερθέντα αποτελέσματα.

Τέλος, αποδείχθηκε ότι υπεύθυνος επεξεργασίας και τήρησης του σχηματιζόμενου αρχείου είναι η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «ΕΝΑ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ» και όχι ο σταθμός, ο οποίος θα προβάλλει απλώς την εκπομπή για την οποία εδώ δεν πρόκειται. Πρέπει, επομένως, εφόσον ο επιδιωκόμενος με το αρχείο σκοπός περιέχει τις παραπάνω δεσμεύσεις, να επιβληθούν οι δέουσες διοικητικές κυρώσεις, μόνο σε βάρος της πιο πάνω εταιρείας. Ενόψει της ιδιαίτερης σοβαρότητας της παράβασης, πρέπει κατ' εφαρμογή του άρθρου 21§1 εδ. ε του

ν.2472/1997 να διαταχθεί η διακοπή της επεξεργασίας των σχετικών προσωπικών δεδομένων.

ΓΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ

Διατάσσει τη διακοπή της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων βάσει των οποίων σχηματίζεται αρχείο από την ΑΕ με την επωνυμία «ΕΝΑ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ» για τους σκοπούς της εκπομπής «Μεγάλος Αδερφός», που πρόκειται να προβληθεί από τον τηλεοπτικό σταθμό ANTENNA TV ΑΕ.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΩΝ

Αθηνών Ανακοπή
κατά πράξης
ταμειακής βεβαίωσης.
Παρεμπίπτων έλεγχος
νόμιμου τίτλου.

Αριθ. Απόφ. 766/2006 (Μονομ. Διοικ. Πρωτ. Αθήνας)

Δικαστής: Κων/νος Υφαντής, Πρωτοδίκης Δ.Δ.

Ενόψει του ότι κατά των αποφάσεων επιβολής κυρώσεων του ν. 3037/2002 για τη διεξαγωγή ή εγκατάσταση απαγορευμένων παιγνίων («ΦΡΟΥΤΑΚΙΑ») σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, καθώς και σε εξομοιούμενα με αυτά (επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου) δεν προβλέπεται από το νόμο άσκηση προσφυγής ουσίας, επιτρέπεται, κατ' άρθρο 22 (παρ. 4) του ΚΔιοικΔ, στη δίκη που ανοίγεται με την ανακοπή κατά των οικείων πράξεων ταμειακής βεβαίωσης των καταλογιζόμενων ποσών προστίμου, ο παρεμπίπτων έλεγχος της νομιμότητας των εν λόγω καταλογιστικών αποφάσεων (νόμιμων τίτλων). Κρίση για αντισυνταγματικότητα των διατάξεων του ν. 3037/ 2002 που απαγορεύει τη διενέργεια τέτοιων παιγνίων με υπολογιστές.

...Επειδή, στον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (Ν. 2717/1999, φ.97 Α') ορίζεται, στο άρθρο 217, ότι: «1. Ανακοπή χωρεί κατά κάθε πράξης που εκδίδεται στα πλαίσια της διαδικασίας της διοικητικής εκτέλεσης και, ιδίως, κατά: α) κατά της πράξης της ταμειακής βεβαίωσης του εσόδου, β) ... γ) ... δ) ... ε) ...», στο άρθρο 224 ότι: «1. Το δικαστήριο ελέγχει την προσβαλλόμενη πράξη κατά το νόμο και την ουσία, στα όρια της ανακοπής, τα οποία προσδιορίζονται από τους λόγους και το αίτημά της. 2. ... 3. Κατά τον έλεγχο του κύρους των προσβαλλόμενων με την ανακοπή πράξεων της εκτέλεσης, δεν

επιτρέπεται ο παρεμπόπων έλεγχος της νομιμότητας προηγούμενων πράξεων της εκτέλεσης. 4. Στην περίπτωση της ανακοπής κατά της ταμειακής βεβαίωσης, επιτρέπεται ο παρεμπόπων έλεγχος, κατά το νόμο και τα πράγματα, του τίτλου βάσει του οποίου έγινε η βεβαίωση, εφόσον δεν προβλέπεται κατ'αυτού ένδικο βοήθημα που επιτρέπει τον έλεγχό του κατά το νόμο και την ουσία ή δεν υφίσταται σχετικώς δεδικασμένο. 5...» και στο άρθρο 225, ότι: «Το δικαστήριο, αν διαπιστώσει παράβαση νόμου ή ουσιαστικές πλημμέλειες της προσβαλλόμενης πράξης, προβαίνει στην ολική ή μερική ακύρωση ή στην τροποποίησή της. Σε διαφορετική περίπτωση, προβαίνει στην απόρριψη της ανακοπής».

Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, από την έναρξη ισχύος του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας καταργήθηκε μεν η δυνατότητα ασκήσεως ανακοπής κατά των διοικητικών πράξεων που συνιστούν νόμιμο τίτλο, όμως ειδικώς στην περίπτωση ασκήσεως ανακοπής κατά πράξεως ταμειακής βεβαίωσης, επιτρέπεται κατ'εξαίρεση ο παρεμπόπων έλεγχος, κατά το νόμο και τα πράγματα, του τίτλου, βάσει του οποίου έγινε η σχετική ταμειακή βεβαίωση (βλ. σχετ.ΣΤΕ 3529/2001). Επειδή, στον Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων (Ν.Δ. 356/1974, φ.90 Α') ορίζεται, στο άρθρο 2, ότι: «1. Η είσπραξις των δημοσίων εσόδων ανατίθεται εις τα Δημόσια Ταμεία, τα λοιπά επί της εισπράξεως όργανα και τους ειδικούς ταμίας, εις ους έχει ανατεθεί η είσπραξις ειδικών εσόδων, ενεργείται δε δυνάμει νομίμου τίτλου ... 2. Νόμιμος τίτλος είναι: α) Η κατά τους κείμενους νόμους βεβαίωσις και ο υπό των αρμοδίων Διοικητικών ή ετέρων αρμοδίων κατά νόμον Αρχών προσδιορισμός του εισπρακτέου ποσού, του είδους του εσόδου και της αιτίας δι'ην οφείλεται, β) Η εξ εγγράφων δημοσίων ή ιδιωτικών αποδεικνυόμενη οφειλή, γ)... 3. ...». Περαιτέρω, με το άρθρο 1 του Ν. 3037/ 2002 («Απαγόρευση παιγνίων» ΦΕΚ Α' 174) ορίσθηκε ότι: «Κατά την έννοια των διατάξεων του παρόντος νόμου: α. Μηχανικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο, για τη λειτουργία του οποίου είναι αναγκαία και η συμβολή της μυϊκής δύναμης του παίκτη, β. Ηλεκτρικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο για τη λειτουργία του οποίου απαιτείται η παρουσία ηλεκτρικών υποστηρικτικών μηχανισμών, γ. Ηλεκτρομηχανικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο, για τη λειτουργία του οποίου απαιτείται τόσο η παρουσία ηλεκτρικών υποστηρικτικών μηχανισμών όσο και η συμβολή της μυϊκής δύναμης του παίκτη, δ. Ηλεκτρονικά διεξαγόμενο παίγνιο είναι εκείνο για τη λειτουργία του οποίου, εκτός των υποστηρικτικών ηλεκτρικών, ηλεκτρονικών και άλλων μηχανισμών, απαιτείται η ύπαρξη και εκτέλεση λογισμικού (προγράμματος), ε. Ψυχαγωγικό τεχνικό παίγνιο είναι εκείνο του οποίου το αποτέλεσμα εξαρτάται αποκλειστικά από την τεχνική ή πνευματική ικανότητα του παίκτη και η διενέργειά του έχει αποκλειστικά ψυχαγωγικό σκοπό. Στην κατηγορία των ψυχαγωγικών τεχνικών παιγνίων εντάσσονται και όσα παίγνια με παιγνιόχαρτα

χαρακτηρίστηκαν ως “τεχνικά παίγνια” με βάση τις διατάξεις του Β.Δ. 29/1971 (ΦΕΚ 21 Α')». Στο άρθρο 2 ορίζεται ότι: «1. Απαγορεύεται η διεξαγωγή των υπό στοιχεία β, γ και δ του άρθρου 1 παιγνίων περιλαμβανομένων και των υπολογιστών σε δημόσια γενικά κέντρα όπως ξενοδοχεία, καφενεία, αίθουσες αναγνωρισμένων σωματείων κάθε φύσης, και σε κάθε άλλο δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο. Επίσης απαγορεύεται η εγκατάσταση των παιγνίων αυτών. 2. Στα μηχανικά διεξαγόμενα παίγνια επιτρέπεται μόνο η διενέργεια ψυχαγωγικών τεχνικών παιγνίων όπως ορίζονται στο προηγούμενο άρθρο. Στα παίγνια αυτά δεν επιτρέπεται να συνομολογηθεί στοιχείο μεταξύ οποιωνδήποτε προσώπων ή να αποδοθεί οποιασδήποτε μορφής οικονομικό όφελος στον παίκτη. Η συνομολόγηση στοιχείου ή η απόδοση οικονομικού οφέλους στον παίκτη επιφέρει τις συνέπειες των άρθρων 4 και 5». Το άρθρο 3 ορίζει ότι: «Δεν εμπίπτει στην απαγόρευση που ορίζεται στο άρθρο 2 η εγκατάσταση και λειτουργία ηλεκτρονικών υπολογιστών σε καταστήματα που λειτουργούν ως επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου. Η διενέργεια, όμως, παιγνίου με τους υπολογιστές αυτούς, ανεξάρτητα από τον τρόπο διενέργειάς του, απαγορεύεται. Για τη λειτουργία επιχείρησης προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου απαιτείται ειδική άδεια του δήμου ή της κοινότητας στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το κατάστημα και αν λειτουργεί σε πλοίο της Λιμενικής Αρχής του αφετηρίου λιμένα. Κατά την πρώτη εφαρμογή του μέτρου η επιχείρηση πρέπει να εφοδιαστεί με την άδεια αυτή εντός τριών (3) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού [και ήδη «από την έναρξη ισχύος της κοινής υπουργικής απόφασης του άρθρου 7 του παρόντος», συμφώνως προς το άρθρο 25 του Ν. 3148/2003, ΦΕΚ Α' 136]». Κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του νόμου «όσοι εκμεταλλεύονται ή διευθύνουν κέντρα ή άλλους χώρους της παραγράφου 1 του άρθρου 2 στα οποία διενεργούνται ή εγκαθίστανται παίγνια απαγορευμένα κατά τις διατάξεις των προηγούμενων άρθρων, τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και με χρηματική ποινή τουλάχιστον πέντε χιλιάδων ευρώ. Σε περίπτωση υποτροπής τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και με χρηματική ποινή από εικοσιπέντε έως εβδομήντα πέντε χιλιάδων ευρώ. Το δικαστήριο διατάσσει και τη δήμευση των μηχανημάτων παιγνίων», ενώ συμφώνως προς το άρθρο 5 «1. Πέρα από την επιβολή των προβλεπόμενων ποινικών κυρώσεων, αν διαπιστωθεί η διεξαγωγή ή εγκατάσταση απαγορευμένου, κατά τις διατάξεις των προηγούμενων άρθρων παιγνίου, επιβάλλεται πρόστιμο δέκα χιλιάδων ευρώ για κάθε μηχανήμα παιγνίου και οριστική αφαίρεση της αδείας λειτουργίας της επιχείρησης, κατά τις διατάξεις του άρθρου 7. 2. Το πρόστιμο επιβάλλεται με απόφαση του προϊσταμένου της αρμοδίας αρχής, της παρ. 1 του άρθρου 6, που διαπιστώνει την παράβαση. Στην απόφαση αυτή γίνεται περιγραφή της παράβασης, αναγράφεται το πρόστιμο που επιβάλλεται, καθώς και η διάταξη που εφαρμόζεται. Μαζί με την απόφαση κοινοποιείται

στον παραβάτη αντίγραφο της έκθεσης ελέγχου». Το άρθρο 6 προβλέπει ότι: «1. Για την τήρηση των διατάξεων του νόμου αυτού αρμόδιες είναι οι Αστυνομικές Αρχές. Στα πλοία γραμμών εσωτερικού, στα επαγγελματικά πλοία τουριστικών πλόων εσωτερικού, στα αγκυροβολημένα πλοία και στους χερσαίους χώρους των λιμενικών ζωνών αρμόδια είναι η Λιμενική Αρχή. 2. Αν τα όργανα του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος κατά τον έλεγχο υποθέσεων των αρμοδιοτήτων τους, διαπιστώσουν παραβάσεις του νόμου για τα παίγνια, επιβάλλουν τις κυρώσεις και προβαίνουν στις ενέργειες που προβλέπονται στο προηγούμενο άρθρο». Τέλος, στο άρθρο 7 του νόμου ορίζεται ότι: «1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Δημόσιας Τάξης και Εμπορικής Ναυτιλίας καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία και τα δικαιολογητικά για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας επιχειρήσεων προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου. 2. Με όμοια απόφαση καθορίζεται και το όργανο που επιβάλλει την αφαίρεση της άδειας λειτουργίας της επιχείρησης, ο τρόπος και η διαδικασία αφαίρεσης αυτής και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού».

Επειδή, κατ'εφαρμογήν των τελευταίων αυτών εξουσιοδοτικών διατάξεων του άρθρου 7 του Ν.□3037/2002 εξεδόθη η υπ'αριθμ. 1107414/1491/Τ.& Ε.Φ./26.11.2003 (ΦΕΚ Β' 1827) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Δημόσιας Τάξης και Εμπορικής Ναυτιλίας «Καθορισμός των όρων, των προϋποθέσεων, της διαδικασίας και των δικαιολογητικών για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας επιχειρήσεων προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου, του οργάνου για την αφαίρεση της άδειας λειτουργίας της επιχείρησης και λοιπών διαδικαστικών θεμάτων για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν.□3037/2002». Προβλέπει δε η απόφαση στο άρθρ.1, μεταξύ άλλων, τα εξής: «1. Η άδεια για την λειτουργία επιχείρησης προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου, που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 3037/ 2002, χορηγείται από τον οικείο δήμο ή την κοινότητα στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το κατάστημα και αν αυτό λειτουργεί σε πλοίο, η άδεια χορηγείται από την οικεία Λιμενική Αρχή του αφετηρίου λιμένα. Τα καταστήματα αυτά μπορεί να λειτουργούν είτε ως αμιγείς επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου, είτε ως "μικτές" τοιαύτες, εντός, όμως, μόνο των καθοριζόμενων στο άρθρο 37 της ΑΙΒ/8577/83 Υγειονομικής Διάταξης Καταστημάτων, όπως αυτή εκάστοτε ισχύει... 3. Για την εγκατάσταση και λειτουργία των Η/Υ [Ηλεκτρονικών Υπολογιστών] πρέπει να πληρούνται οι κάτωθι προϋποθέσεις και όροι λειτουργίας: α... στ. Δεν επιτρέπεται η διεξαγωγή παιγνίων σε Internet ή Intranet Sites που διαθέτουν παίγνια. ζ... η. Δεν επιτρέπεται η εκ μέρους του επιχειρηματία ή του

εκάστοτε υπευθύνου των καταστημάτων-επιχειρήσεων προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου, παραχώρηση-ενοικίαση δισκετών, CD. κ.λπ. με ηλεκτρονικά παίγνια στους παίκτες-χρήστες των Η/Υ, για χρήση εντός του χώρου των καταστημάτων αυτών ή και εκτός αυτών, καθώς και η εκ μέρους των παικτών χρήση δικών τους δισκετών κ.λπ. με παίγνια στους Η/Υ του καταστήματος».

Επειδή, ενόψει της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 Συντάγματος), οι επιβαλλόμενοι από το νόμο ή την κανονιστικώς δρώσα διοίκηση περιορισμοί στην άσκηση των ατομικών ελευθεριών (μεταξύ των οποίων και η οικονομική ελευθερία κατ' άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος) πρέπει να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και πρέπει να είναι ανάλογοι σε σχέση με αυτόν (ΣΤΕ 2110/2003, 2112/1984).

Επειδή, με το άρθρο 2 του Ν. 3037/2002 απαγορεύεται η εγκατάσταση και η διενέργεια ηλεκτρικά, ηλεκτρομηχανικά και ηλεκτρονικά διεξαγόμενων, κατά τις σχετικές διακρίσεις του άρθρου 1 αυτού, παιγνίων, «περιλαμβανομένων και των υπολογιστών», σε δημόσια κέντρα και σε κάθε άλλο δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο. Κατά τα αναφερόμενα στην εισηγητική έκθεση του νόμου, η ρύθμιση αυτή αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων που δημιουργεί ο εθισμός στα παίγνια, και των φαινομένων παρανόμου πλουτισμού και σημαντικής απώλειας φορολογικών εσόδων από την εγκατάσταση, διενέργεια και διακίνηση ηλεκτρονικών παιγνίων, δικαιολογείται δε από την οφειλομένη στην εξέλιξη της τεχνολογίας αναποτελεσματικότητα των ελέγχων της τηρήσεως των προϊσχυσασών διατάξεων που επέτρεπαν καταρχήν την διενέργεια τεχνικών (και όχι τυχηρών) παιγνίων (β.δ. 29/1971, ΦΕΚ Α' 21, Ν. 2515/ 1997, ΦΕΚ Α' 154). Στο άρθρο 3 του νόμου ορίζεται ότι η απαγόρευση δεν καταλαμβάνει την εγκατάσταση και λειτουργία ηλεκτρονικών υπολογιστών σε καταστήματα που λειτουργούν ως επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου. Εναρμονίζεται η διάταξη αυτή με το άρθρο 5Α του Συντάγματος το οποίο καθιερώνει το δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας και θεσπίζει την υποχρέωση του Κράτους να διευκολύνει την πρόσβαση στις ηλεκτρονικά διακινούμενες πληροφορίες καθώς και την παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοσή τους. Ορίζεται, όμως, περαιτέρω ότι «η διενέργεια παιγνίου, με τους υπολογιστές αυτούς, ανεξάρτητα από τον τρόπο διενέργειάς του, απαγορεύεται». Η τελευταία αυτή – ειδική εν σχέσει προς τη γενική του άρθρου 2– απαγόρευση υπερακοντίζει τον επιδιωκόμενο ως άνω από το νόμο σκοπό και προσκρούει, συνεπώς, στην αρχή της αναλογικότητας στο μέτρο που καταλαμβάνει και την διενέργεια ψυχαγωγικών τεχνικών παιγνίων σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές εγκατεστημένους σε καταστήματα προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου, απαγορεύει δηλαδή την άσκηση

δραστηριότητας η οποία δεν αποδοκιμάζεται από την έννομη τάξη και δεν παραβιάζει τα χρηστά ήθη, ενώ, εξάλλου δεν αποτελεί επαρκή δικαιολογητικό κατά το Σύνταγμα λόγω της απαγορεύσεως αυτής η κατά τα ανωτέρω αναποτελεσματικότητα του ελέγχου εφαρμογής των διατάξεων που επέτρεπαν μόνον την διενέργεια τεχνικών παιγνίων. Επομένως, τόσο η κατά τα ανωτέρω απαγόρευση διενεργείας παιγνίων του άρθρου 3 του Ν. 3037/2002, όσο και οι προσβαλλόμενες κανονιστικές ρυθμίσεις του άρθρ. 1 παρ. 3 περ. στ' και η της υπ' αριθμ. 1107414/1491/Τ.&Ε.Φ./2003 κοινής υπουργικής αποφάσεως, με τις οποίες εξειδικεύεται η νομοθετική αυτή ρύθμιση και ορίζεται ειδικότερα ότι, προκειμένου περί ηλεκτρονικών υπολογιστών εγκατεστημένων σε καταστήματα προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου, «δεν επιτρέπεται η διεξαγωγή παιγνίων σε Internet ή Intranet Sites που διαθέτουν παίγνια» και ότι δεν επιτρέπεται η χρήση δισκετών κ.λπ. με παίγνια στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές του καταστήματος, καθ' όσον οι απαγορεύσεις αυτές καταλαμβάνουν και τη διενέργεια ψυχαγωγικών τεχνικών παιγνίων (βλ. Ε.Α.ΣΤΕ 245/ 2004).

Επειδή, εν προκειμένω, από τα στοιχεία της δικογραφίας της κρινόμενης υποθέσεως, προκύπτουν τα εξής: Με την υπ' αριθμ. πρωτ. 3006/28Α/1797-ια/28-12-2004 απόφαση του Προϊσταμένου της Υ.Δ.Ο.Ε.Α.Η./ Διεύθυνσης Ασφαλείας Αττικής σε βάρος της ανακόπτουσας, η οποία διατηρεί κατάστημα υγειονομικού ενδιαφέροντος (καφενείο) στην Ελευσίνα - Αττικής, επιβλήθηκε πρόστιμο ευρώ 30.000, για το λόγο ότι, κατά τον έλεγχο που έγινε την 2-12-2004 και περί ώρα 19:30' στην ανωτέρω επιχείρηση διαπιστώθηκε ότι είχαν εγκατασταθεί και τεθεί σε λειτουργία τρεις (3) Η/Υ με πρόσθετο λογισμικό πρόγραμμα, οι οθόνες των οποίων απεικόνιζαν ευκρινώς το απαγορευμένο παίγνιο «ΦΡΟΥΤΑΚΙΑ», κατά παράβαση των διατάξεων του Ν.3037/ 2002. Η καταλογιστική άνω απόφαση επιδόθηκε στην καθ'ής νομίμως στις 8-2-2005 (βλ. σχετικό αποδεικτικό επιδόσεως του Αστυνομικού Ι.Α., ακολούθησε δε η σύνταξη από τα αρμόδια όργανα της ως άνω Υποδιευθύνσεως χρηματικού καταλόγου (109/2004) και τριπλότυπης περιληπτικής καταστάσεως διοικητικού προστίμου, με βάση τα οποία εχώρησε η ταμειακή βεβαίωση σε βάρος της καθ'ής του χρέους με την ήδη ανακοπτόμενη πράξη της Δ.Ο.Υ. Ελευσίνας. Στρεφόμενη κατά της τελευταίας αυτής πράξεως η ανακόπτουσα με την ένδικη ανακοπή, προβάλλει ότι η σύνταξή της εχώρησε με βάση μη νόμιμο τίτλο και ειδικότερα την προαναφερόμενη καταλογιστική απόφαση του Προϊσταμένου της Υ.Δ.Ο.Ε.Α.Η., γι'αυτό και πρέπει να ακυρωθεί. Επειδή, ειδικότερα, η ανακόπτουσα με την ανακοπή προβάλλει ότι ο καταλογισμός σε βάρος της του προστίμου, το ποσό του οποίου βεβαιώθηκε με την ανακοπτόμενη πράξη ταμειακής βεβαιώσεως, είναι μη νόμιμος, αφού στηρίζεται σε διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 3037/2002 που αντίκεινται στο Σύνταγμα, έτσι ώστε και η πράξη

ταμειακής βεβαιώσεως, μη βασιζόμενη σε νόμιμο τίτλο, είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα. Το Δικαστήριο, ενόψει όσων έγιναν δεκτά στη μείζονα σκέψη και λαμβάνοντας υπόψη ότι κατά του τίτλου (καταλογιστικής του προστίμου πράξεως), με βάση τον οποίο εχώρησε η επίδικη ταμειακή βεβαίωση, δεν προβλέπεται ουσιαστική προσφυγή και δεν υφίσταται σχετικώς δεδικασμένο, κρίνει ότι δύναται παρεπιμπτόντως, να ελέγξει τη νομιμότητα της εν λόγω πράξεως και δη εάν αυτή εκδόθηκε κατ'εφαρμογήν διατάξεων που αντίκεινται στο Σύνταγμα, ο δε περί του αντιθέτου ισχυρισμός του Ελληνικού Δημοσίου είναι νόμω αβάσιμος και απορριπτέος.

Επειδή, με βάση όσα έγιναν δεκτά σε προηγούμενη σκέψη ως προς την αντίθεση προς την συνταγματική αρχή της οικονομικής ελευθερίας των εκμεταλλευομένων καταστήματα προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου των διατάξεων του άρθρου 3 του Ν. 3037/2002, που απαγορεύει τη διενέργεια παιγνίων, ο καταλογισμός σε βάρος της ανακόπτουσας προστίμου για παράβαση των διατάξεων του άρθρου τούτου είναι μη νόμιμος, εντεύθεν δε μη νόμιμη καθίσταται και η απόφαση, με την οποία και κατ'εφαρμογήν του εν λόγω άρθρου επιβλήθηκε το πρόστιμο. Κατά συνέπεια, εφόσον ο τίτλος, επί του οποίου ερείδεται η ανακοπτόμενη πράξη ταμειακής βεβαιώσεως, στερείται νομιμότητας, μη νομίμως εχώρησε σε βάρος της ανακόπτουσας η έκδοση της πράξεως αυτής, η οποία έτσι πρέπει να ακυρωθεί. Επειδή, κατ'ακολουθίαν των ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτή η ανακοπή και να ακυρωθεί η υπ'αριθμ. 2039/4-4-2005 πράξη ταμειακής βεβαιώσεως του Προϊσταμένου της Δ.Ο. Υ. Ελευσίνας, που εκδόθηκε σε βάρος της ανακόπτουσας για χρέος προερχόμενο από πρόστιμο επιβληθέν σε αυτή για παράβαση των διατάξεων του Ν. 3037/2002.

Επειδή, περαιτέρω, πρέπει να διαταχθεί η απόδοση στην ανακόπτουσα του παραβόλου που κατέθεσε, κατ'άρθρο 277 παράγραφος 9 εδάφιο α' του Κ.Δ.Δ., ενώ, εκτιμώντας τις περιστάσεις, το Δικαστήριο κρίνει ότι το καθ'ού Ελληνικό Δημόσιο πρέπει να απαλλαγεί από τα δικαστικά έξοδα της ανακόπτουσας, κατ'άρθρο 275 παράγραφος 1 εδάφιο τελευταίο του Κ.Δ.Δ. r

Α Π Ο Φ Α Σ Η ΑΡ. 40/2006

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε τακτική συνεδρίαση την 22^η/06/2006, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10.00, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό

της παρούσας. Παρέστησαν οι Δ. Γουργουράκης, Πρόεδρος, Ν. Φραγκάκης, Λ. Κοτσαλής, Σ. Σαρηβαλάσης και Α. Παπανεοφύτου τακτικά μέλη της Αρχής. Παρέστη, επίσης, η Γ. Πάντζιου, αναπληρωματικό μέλος της Αρχής, σε αντικατάσταση του τακτικού μέλους Α. Πομπόρτση, ο οποίος, αν και εκλήθη νομίμως εγγράφως, δεν παρέστη, λόγω κωλύματος. Το τακτικό μέλος της Αρχής Φίλιππος Δωρής και η αναπληρώτρια αυτού Πηνελόπη Φουντεδάκη, αν και κλήθηκαν νομίμως εγγράφως, δεν παρέστησαν λόγω κωλύματος. Στη συνεδρίαση παρέστησαν, επίσης, χωρίς δικαίωμα ψήφου, με εντολή του Προέδρου, ο Δημήτριος Ζωγραφόπουλος, νομικός ελεγκτής, ως εισηγητής, καθώς και η Α. Κανακάκη, υπάλληλος του Διοικητικού – Οικονομικού Τμήματος της Αρχής, ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη τα παρακάτω:

Με το με αρ. Πρωτ. .... έγγραφό της, η ..... άσκησε ενώπιον της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα το δικαίωμα προσφυγής της, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 12 του Ν. 2472/1997 για την *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*. Η εν λόγω προσφυγή στρέφεται κατά του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ), το οποίο, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, αρνήθηκε να ικανοποιήσει το δικαίωμα πρόσβασης της ..... σε προσωπικά δεδομένα, που την αφορούν, δια της χορηγήσεως στην ίδια αντιγράφων συγκεκριμένων γραπτών της δοκιμίων διαγωνισμού ΑΣΕΠ.

Ειδικότερα, η προσφεύγουσα εξετάστηκε γραπτώς, στο πλαίσιο διαγωνισμού του ΑΣΕΠ με ημερομηνία προκήρυξης ....., σε σειρά μαθημάτων. Μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων από το ΑΣΕΠ, η προσφεύγουσα ζήτησε, με αίτησή της, που υποβλήθηκε εμπρόθεσμα και αρμοδίως στο ΑΣΕΠ (Διεύθυνση Γραπτών Διαγωνισμών και Επιλογής Ειδικού Επιστημονικού Προσωπικού,

Τμήμα Ελέγχου Γραπτών Διαγωνισμών), ανάμεσα στα άλλα, την άσκηση του δικαιώματός της για την πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που την αφορούν, και, συγκεκριμένα, στα γραπτά της δοκίμια στα μαθήματα «*Παιδαγωγικό*» και «*Γνωστικό*» του ανωτέρω διαγωνισμού ΑΣΕΠ. Η αρμόδια διεύθυνση του ΑΣΕΠ της απάντησε (με το υπ' αρ. .... έγγραφό της), σχετικά με το ανωτέρω αίτημά της, ότι μπορεί «*κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας [της με την αρμόδια διεύθυνση], να [της] επιδειχτούν τα γραπτά [της] δοκίμια*». Η αρμόδια διεύθυνση του ΑΣΕΠ περιόρισε, λοιπόν, την έκταση του δικαιώματος πρόσβασης της ενδιαφερομένης στην επίδειξη των γραπτών της δοκιμίων του διαγωνισμού ΑΣΕΠ, δυνατότητα που της παρέχεται μόνο κατόπιν προγραμματισμού της μετάβασής της στην έδρα της εν λόγω υπηρεσίας. Αντίθετα, απορρίφθηκαν οι αιτήσεις της για χορήγηση στην ίδια των ζητηθέντων αντιγράφων των γραπτών της δοκιμίων, με την αιτιολογία (η οποία της ανακοινώθηκε προφορικά) ότι δεν δικαιούται να λάβει αντίγραφα.

Κατόπιν τούτου, η ενδιαφερόμενη προσέφυγε ενώπιον της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, προβάλλοντας το χαρακτήρα του επείγοντος της εν λόγω προσφυγής της λόγω των προβλεπομένων διαδικασιών καταστροφής γραπτών δοκιμίων παρελθόντων διαγωνισμών του ΑΣΕΠ.

Κατά την εξέταση της ουσιαστικής βασιμότητας της εν λόγω προσφυγής, παρέσχε διευκρινήσεις προς την Αρχή η διευθύντρια της αρμόδιας διεύθυνσης του ΑΣΕΠ, κα ..... Στο πλαίσιο αυτό, η αρμόδια διεύθυνση του ΑΣΕΠ αιτιολόγησε την άρνησή της να ικανοποιήσει το σχετικό αίτημα της προσφεύγουσας, με την επίκληση του διατακτικού της απόφασης 34/2005 της Ολομελείας του ΑΣΕΠ, κατά την οποία «*ο υποψήφιος γραπτού διαγωνισμού του ΑΣΕΠ δεν έχει δικαίωμα να λάβει αντίγραφο του γραπτού δοκιμίου του, (...), αλλά μόνο δικαίωμα γνώσης του γραπτού δοκιμίου του με επίδειξη προς αυτόν*». Σύμφωνα δε με την αρμόδια διεύθυνση του ΑΣΕΠ, το

μέτρο αυτό αποσκοπεί, αφενός μεν, στην αποφυγή οχλήσεων, που θα προέκυπταν για τις υπηρεσίες του ΑΣΕΠ από την υποχρέωση φωτοτύπησης των ζητηθέντων γραπτών δοκιμίων των υποψηφίων γραπτών διαγωνισμών του ΑΣΕΠ. Αφετέρου δε στο να αποκλείσει τη δυνατότητα των υποψηφίων γραπτού διαγωνισμού του ΑΣΕΠ να επιδεικνύουν τα σχετικά αντίγραφα σε πρόσωπα της επιλογής τους, τα οποία, λόγω της κατάρτισής τους, θα μπορούσαν να αξιολογήσουν τη βαθμολογία των γραπτών δοκιμίων κατά τρόπο διαφορετικό από τους βαθμολογητές του ΑΣΕΠ, και να θεμελιώσουν λόγους ενστάσεων ή νομικές βάσεις άσκησης ενδίκων αξιώσεων.

Σύμφωνα πάντα με την αρμόδια υπηρεσία του ΑΣΕΠ, το δικαίωμα πρόσβασης των υποψηφίων γραπτού διαγωνισμού του ΑΣΕΠ δεν πλήττεται με την άρνηση χορήγησης σε αυτούς αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων τους, γιατί η εν λόγω υπηρεσία τους επιτρέπει, κατά την από κοινού προγραμματισμένη μετάβασή τους στην έδρα της, να αντιγράψουν επί τόπου το περιεχόμενο των γραπτών τους δοκιμίων, εφόσον το επιθυμούν, προς αναπλήρωση των ζητηθέντων αντιγράφων. Η σχετική δε δυνατότητα παρεσχέθη αμέριστα από το ΑΣΕΠ στη .....

Κατόπιν τούτων, με το έγγραφο της Αρχής με αρ. Πρωτ. .... ζητήθηκε από το ΑΣΕΠ: 1) να υποβάλλει εγγράφως στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από τη λήψη του εν λόγω εγγράφου, τις απόψεις του, αναφορικά με τον περιορισμό αυτό του δικαιώματος πρόσβασης των υποψηφίων στους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ. 2) να εξαιρέσει τα εν λόγω γραπτά δοκίμια της ..... από διαδικασίες καταστροφής γραπτών δοκιμίων παρελθόντων διαγωνισμών του ΑΣΕΠ, έως ότου ολοκληρωθεί η διαδικασία εξέτασης της προσφυγής της από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με την έκδοση της σχετικής απόφασης της Αρχής.

Σε απάντηση, υποβλήθηκε το (με αρ. πρωτ. Αρχής .....)
έγγραφο απαντητικό υπόμνημα του ΑΣΕΠ (με συντάκτη τον κ.
....., ... του ΑΣΕΠ) επί της προσφυγής της
....., και τα συνημμένα σε αυτό έγγραφα. Με το σχετικό
υπόμνημα, το ΑΣΕΠ προβάλλει τους ισχυρισμούς του σχετικά με τον
εν λόγω περιορισμό του δικαιώματος πρόσβασης των υποψηφίων
στους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ και διαβεβαιώνει ότι έχει ικανοποιήσει
το αίτημα της Αρχής για εξαίρεση των εν λόγω εγγράφων από τις
διαδικασίες καταστροφής γραπτών δοκιμίων παρελθόντων
διαγωνισμών του ΑΣΕΠ. Όσον αφορά δε ειδικότερα τους εν λόγω
ισχυρισμούς του ΑΣΕΠ, επισημαίνονται συνοπτικά τα ακόλουθα
βασικά σημεία: α) το ΑΣΕΠ ισχυρίζεται κυρίως ότι αιτήματα
υποψηφίων γραπτών διαγωνισμών του «για την χορήγηση
αντιγράφων εκφεύγουν της αρμοδιότητας της Αρχής Προστασίας
Προσωπικών Δεδομένων και στο μέτρο που αφορούν σε γραπτά
δοκίμια είναι και παράνομα», για τους λόγους, που αναφέρει στο
υπόμνημά του. β) «Σε κάθε περίπτωση το αίτημα για τη λήψη
αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων είναι και καταχρηστικό, ως
υποβαλλόμενο χωρίς κανένα έννομο συμφέρον για τους λόγους που
αναφέρονται στην υπ' αριθμ. 34/2005 απόφαση της Ολομέλειας του
ΑΣΕΠ αλλά και διότι άνευ λόγου προκαλεί τρομερές δυσλειτουργίες
στο ΑΣΕΠ, λόγω και των πολλών χιλιάδων υποψηφίων που είναι
ενδεχόμενο να υποβάλλουν τέτοιο αίτημα, ενώ το ΑΣΕΠ αγωνιά να
εκδώσει τα αποτελέσματα και τα ολίγα σχετικά φωτοτυπικά
μηχανήματα που διαθέτει με μεγάλη δυσκολία μπορούν να
καλύψουν τις λειτουργικές του ανάγκες, οι οποίες θα πρέπει να
εγκαταλειφθούν για να απασχολούνται άσκοπα τα φωτοτυπικά του
μηχανήματα και το ολιγαρκέστατο προσωπικό του, στη φωτοτύπηση
χιλιάδων σελίδων, **για ιδιωτικούς ελέγχους αντί των επίσημων
ιδικών του**». (Οι υπογραμμίσεις είναι του ΑΣΕΠ).

Μετά από εξέταση των προαναφερόμενων στοιχείων και κατόπιν
διεξοδικής συζήτησης,

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

1 Η Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως:

1) Τις διατάξεις του Συντάγματος, και ιδίως εκείνες των άρθρων 9Α, 28, 2 παρ. 1 και 5Α.

2) Τις διατάξεις της Οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, τις οποίες ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη ο Ν. 2472/1997 για την Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και τις διατάξεις του νόμου αυτού.

3) Τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17^{ης} Νοεμβρίου 2003, για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα, τις οποίες ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη ο Ν. 3448/2006 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (ΦΕΚ Α1/57/15.3.2006).

2 Επειδή, το άρθρο 12 της ως άνω Οδηγίας 95/46/ΕΚ ορίζει, για το Δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου, τα εξής: «Τα κράτη μέλη εγγυώνται στα πρόσωπα στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα το δικαίωμα να λαμβάνουν από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας:

α) ελεύθερα και απεριόριστα, σε εύλογα διαστήματα και χωρίς υπερβολική καθυστέρηση ή δαπάνη:

- την επιβεβαίωση ότι υπάρχει ή όχι επεξεργασία δεδομένων που τα αφορούν καθώς και πληροφορίες, σχετικά τουλάχιστον με τους σκοπούς της επεξεργασίας, τις κατηγορίες δεδομένων υπό επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στις οποίες ανακοινώνονται τα δεδομένα αυτά,

- τη γνωστοποίηση, με εύληπτο τρόπο, των δεδομένων υπό επεξεργασία καθώς και των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με την προέλευσή των,

- την ενημέρωση σχετικά με τη λογική στην οποία στηρίζεται κάθε αυτοματοποιημένη επεξεργασία των δεδομένων τα οποία αναφέρονται στα πρόσωπα αυτά, τουλάχιστον στην περίπτωση των αυτοματοποιημένων αποφάσεων του άρθρου 15 παράγραφος 1

β) κατά περίπτωση, τη διόρθωση, τη διαγραφή ή το κλείδωμα των δεδομένων των οποίων η επεξεργασία δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, ιδίως λόγω ελλιπούς ή ανακριβούς χαρακτήρα των δεδομένων

γ) την κοινοποίηση σε τρίτους, στους οποίους έχουν ανακοινωθεί τα δεδομένα, κάθε διόρθωσης, διαγραφής ή κλειδώματος που διενεργείται σύμφωνα με το στοιχείο β), εφόσον τούτο δεν είναι αδύνατον ή δεν προϋποθέτει δυσανάλογες προσπάθειες».

3 Επειδή, ακολούθως, το άρθρο 13 της ως άνω Οδηγίας 95/46/ΕΚ ορίζει, για τις Εξαιρέσεις και περιορισμούς στο δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου, τα εξής: «1. Τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίζουν με νομοθετικά μέτρα την εμβέλεια των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 1, του άρθρου 10, του άρθρου 11 παράγραφος 1 και των άρθρων 12 και 21, όταν ο περιορισμός αυτός απαιτείται για τη διαφύλαξη:

α) της ασφάλειας του κράτους

β) της άμυνας

γ) της δημόσιας ασφάλειας

δ) της πρόληψης, διερεύνησης, διαπίστωσης και δίωξης παραβάσεων του ποινικού νόμου ή της δεοντολογίας των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελματών

ε) σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος κράτους μέλους ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των νομισματικών, δημοσιονομικών και φορολογικών θεμάτων

στ) αποστολής ελέγχου, επιθεώρησης ή ρυθμιστικών καθηκόντων που συνδέονται, έστω και ευκαιριακά, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας στις περιπτώσεις που αναφέρονται στα στοιχεία γ), δ) και ε)

ζ) της προστασίας του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων προσώπων.

2. Υπό την επιφύλαξη των πρόσφορων νομικών εγγυήσεων, και ιδίως εκείνων που ορίζουν ότι τα δεδομένα δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν για μέτρα ή αποφάσεις που ανάγονται σε συγκεκριμένα πρόσωπα, τα κράτη μέλη μπορούν, ιδίως στην περίπτωση που σαφώς ελλείπει κάθε κίνδυνος να θιγεί η ιδιωτική ζωή του προσώπου που αφορούν, να περιορίζουν νομοθετικώς τα δικαιώματα εκ του άρθρου 12 όταν η επεξεργασία δεδομένων γίνεται αποκλειστικά για επιστημονική έρευνα ή όταν αποθηκεύονται υπό μορφή στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα επί διάστημα που δεν υπερβαίνει το αναγκαίο προς κατάρτιση στατιστικών και μόνο».

4 Επειδή, από το συνδυασμό των προαναφερόμενων διατάξεων της ως άνω Οδηγίας 95/46/EK σαφώς προκύπτει ότι αυτές κατοχυρώνουν, **καταρχήν, πλήρες δικαίωμα πρόσβασης** του υποκειμένου στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που το αφορούν. Γεγονός που σημαίνει, επίσης, ότι, σε περιπτώσεις, όπως η κρινόμενη, ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει υποχρέωση να χορηγεί στο υποκείμενο αντίγραφο των ζητηθέντων – σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες – από αυτό εγγράφων.

5 Επειδή, εξάλλου, όπως έχει ήδη κρίνει η Αρχή (Βλ. σχετικά ιδίως την απόφαση 61/2005 της Αρχής), το δικαίωμα πρόσβασης, που παρέχει ο νόμος στο υποκείμενο των δεδομένων, έχει θεσπιστεί προκειμένου να ελέγχει το υποκείμενο αν έχουν τηρηθεί από τον υπεύθυνο επεξεργασίας οι διαδικασίες θεμιτής επεξεργασίας για τα

δεδομένα, που το αφορούν, δηλαδή αν αυτά είναι ακριβή, πρόσφορα, ενημερωμένα κλπ. Σε καμία δε περίπτωση το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου δεν είναι δυνατό να νοηθεί ως ένα απλό αίτημα προς επίδειξη, το οποίο εξαντλείται με την λήψη αντιγράφου. Συνεπώς, παρανόμως αρνείται το ΑΣΕΠ να χορηγήσει στους υποψηφίους γραπτών διαγωνισμών του αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων τους, επιδιώκοντας ουσιαστικά να αποφευχθεί κάθε ενδεχόμενο διασταύρωσης της ορθότητας της βαθμολογίας από ειδικούς άλλους από τους βαθμολογητές του ΑΣΕΠ, κάνοντας λόγο «για ιδιωτικούς ελέγχους αντί των επίσημων ιδικών του».

6 Επειδή, περαιτέρω, περιορισμοί του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που το αφορούν, είναι νοητοί μόνο υπό τους προαναφερόμενους όρους και προϋποθέσεις, που θέτει το άρθρο 13 της εν λόγω Οδηγίας.

7 Επειδή, δε, εν προκειμένω, δεν συντρέχει τέτοιος λόγος περιορισμού του δικαιώματος πρόσβασης καθενός από τους υποψηφίους γραπτών διαγωνισμών του ΑΣΕΠ, η άρνηση του ΑΣΕΠ να χορηγήσει στα ενδιαφερόμενα φυσικά πρόσωπα αυτής της κατηγορίας – προκειμένου καθένα από αυτά, ως υποκείμενο, να είναι σε θέση να ελέγξει εάν έχουν τηρηθεί από το ΑΣΕΠ, ως υπεύθυνο επεξεργασίας, οι διαδικασίες θεμιτής επεξεργασίας για τα δεδομένα, που το αφορούν – αντίγραφα των γραπτών δοκιμίων τους είναι παράνομη. Και τούτο, διότι αντίκειται, κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα, ευθέως στις προαναφερόμενες διατάξεις της Οδηγίας 95/46/ΕΚ, που ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη από τις σχετικές διατάξεις του Ν. 2472/1997. Όπως δε έχει κατ' επανάληψη κρίνει η Αρχή (βλ. ιδίως τις αποφάσεις της Αρχής υπ' αρ. 510/17/15-05-2000 για τις *Αστυνομικές ταυτότητες*, 1446-10.11.2000 για τη *Σύνταξη πιστοποιητικών από τους δήμους*, 134/2001 για την *Αναγραφή του θρησκειύματος επί των ληξιαρχικών πράξεων*, 910/3-5-2001 για τα *Πιστοποιητικά οικογενειακής κατάστασης που εκδίδουν οι δήμοι*, 77Α-1143Α/25-6-2002 για την *Αναγραφή*

θρησκευάτος σε απολυτήριους τίτλους σπουδών ΔΕ και ΜΕ, και 33/2006 για την Παράνομη σύσταση και λειτουργία αρχείου, με οποιαδήποτε συλλογή και επεξεργασία δεδομένων εργαζομένων σχετικών με τον προσδιορισμό της ηλικίας καθενός τους, για το σκοπό της απόλυσής τους λόγω ηλικίας), οι διατάξεις του Ν. 2472/1997 εισάγουν στην ελληνική έννομη τάξη ρυθμίσεις του διεθνούς και κοινοτικού δικαίου υπερνομοθετικής ισχύος, επιβάλλουν δε, σε κάθε περίπτωση, την σύμφωνη προς τις ρυθμίσεις αυτές και τις αρχές, που αυτές οι ίδιες καθιερώνουν, ερμηνεία και εφαρμογή των διαφόρων νομοθετικών ρυθμίσεων, παλαιότερων ή νεώτερων. Πολύ περισσότερο, δε, επιβάλλουν, σε κάθε περίπτωση, τη σύμφωνη προς τις ρυθμίσεις αυτές και τις αρχές, που αυτές οι ίδιες καθιερώνουν, ερμηνεία και εφαρμογή των πράξεων και αποφάσεων των διαφόρων υπηρεσιών της Δημόσιας Διοίκησης, συμπεριλαμβανόμενων, βεβαίως, και των δημοσίων υπηρεσιών, που έχουν – εκ του Συντάγματος ή / και εκ του νόμου – το χαρακτήρα Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής (Βλ. ιδίως σχετικά και τις Αποφάσεις της Αρχής 10/2003 για το Δικαίωμα πρόσβασης υποψηφίων γραπτών διαγωνισμών του ΑΣΕΠ και, γενικότερα, του δημοσίου, 62/2004 για τη Δημοσίευση αποτελεσμάτων διαγωνισμών του ΑΣΕΠ στο δικτυακό του τόπο, 5/2006 για τη Νομιμότητα επεξεργασίας δεδομένων καταγγελομένου από δημόσιες αρχές, καθώς και την Πράξη της Αρχής, με αποδέκτη τον Πρόεδρο του ΑΣΕΠ, της 21^{ης}/11/2005 για το Δικαίωμα πρόσβασης υποψηφίων γραπτών διαγωνισμών του ΑΣΕΠ).

8 Συνεπώς, με βάση τα ανωτέρω εκτιθέμενα, πρέπει να απορριφθούν ως νόμω αβάσιμοι οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί του ΑΣΕΠ, που περιέχονται στο προαναφερόμενο απαντητικό υπόμνημά του προς την Αρχή και σύμφωνα με τους οποίους «η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων έχει συγκεκριμένες αρμοδιότητες στις οποίες δεν περιλαμβάνεται και εκείνη να επιτάσσει τις διοικητικές αρχές να χορηγούν αντίγραφα προς

ενδιαφερομένους. Τέτοια αρμοδιότητα, αντλούμενη με αναλογική ή διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 12 του Ν. 2472/1997, δεν είναι νοητή, όταν το άρθρο αυτό δεν την περιλαμβάνει, η δε παράβαση του συγκροτεί αυτόματα την αντικειμενική υπόσταση βαρύτατου εγκλήματος προβλεπομένου από το άρθρο 22 παρ. 5 του ίδιου νόμου κατά τα αναφερόμενα ανωτέρω».

9 Ομοίως – και κατά κύριο λόγο – πρέπει να απορριφθεί και ο σχετικός ισχυρισμός του ΑΣΕΠ, σύμφωνα με τον οποίο «επιχείρημα υπέρ της απόψεως αυτής συνάγεται και από τις διατάξεις του νέου νόμου 3448/2006 (ΦΕΚ 57/15.3.2006 τεύχ. Α1), ο οποίος έχει ως αντικείμενο ρύθμισης τον καθορισμό, σύμφωνα και με την Οδηγία 2003/98/ΕΚ, των όρων και προϋποθέσεων, καθώς και των τρόπων διευκόλυνσης της περαιτέρω χρήσης εγγράφων που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του Δημόσιου Τομέα και ορίζει, στο άρθρο 1, ότι οι κείμενες διατάξεις για την πρόσβαση στα παραπάνω έγγραφα εξακολουθούν να ισχύουν με την επιφύλαξη των ρυθμίσεων αυτού του νόμου. Το άρθρο 3 του νόμου αυτού αποκλείει την εφαρμογή του, μεταξύ άλλων, και στα έγγραφα, στα οποία η πρόσβαση αποκλείεται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 3 και 5 του άρθρου 5 του κώδικα διοικητικής διαδικασίας, καθώς και σύμφωνα με κάθε άλλη σχετική διάταξη, ενώ το άρθρο 5 παρέχει στον ενδιαφερόμενο αίτηση θεραπείας για επανεξέταση του θέματος κατά της άρνησης του δημοσίου φορέα να ικανοποιήσει το αίτημα του, κατά δε της απορριπτικής του απόφασης προσφυγή ενώπιον του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης». Και τούτο, επειδή ακριβώς ο Ν. 3448/2006 για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα ενσωματώνει στην ελληνική έννομη τάξη τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/98/ΕΚ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17^{ης} Νοεμβρίου 2003, για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα. Οι δε διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας ουδόλως έρχονται σε σύγκρουση με τις διατάξεις της Οδηγίας 95/46/ΕΚ ή περιορίζουν τάχα τις αρμοδιότητες της Αρχής

Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, όπως διατείνεται το ΑΣΕΠ. Διότι, ρητά η 21^η αιτιολογική σκέψη της Οδηγίας 2003/98/ΕΚ αναφέρει ότι *«κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να τηρούνται πλήρως οι αρχές της προστασίας προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών»*. Συνεπώς, σε ότι αφορά την εφαρμογή του Ν. 3448/2006, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα διατηρεί πλήρεις αρμοδιότητες, εάν δεν επαυξάνει (διευρύνει) τις ήδη υπάρχουσες (Βλ. και παρ. 3, άρθρου 2 του Ν. 3448/2006).

10 Για τους ίδιους λόγους πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι και οι λόγοι, που αφορούν την ομαλή λειτουργία του ΑΣΕΠ ως δημόσιας υπηρεσίας και προβάλλονται από το ΑΣΕΠ, προκειμένου να αιτιολογηθεί η άρνηση χορήγησης στους υποψηφίους γραπτών διαγωνισμών του ΑΣΕΠ αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων τους. Οι λόγοι αυτοί είναι, κατά τα προαναφερόμενα, σε κάθε περίπτωση, απρόσφοροι ώστε να περιορίσουν το δικαίωμα πρόσβασης των ενδιαφερομένων υποψηφίων. Επιπλέον, η όχληση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΑΣΕΠ είναι σε κάθε περίπτωση δεδομένη, αφού ήδη οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να μεταβαίνουν στην έδρα της, προκειμένου να τους επιδειχθούν τα γραπτά τους, ενώ η φωτοτύπηση αυτών, για τη χορήγηση αντιγράφων, ελάχιστο πρόσθετο φόρτο εργασίας επιφέρει για την υπηρεσία του ΑΣΕΠ. Αντίθετα, η όχληση, που θα προκύψει για τις υπηρεσίες του ΑΣΕΠ, από τη χορήγηση στους υποψηφίους γραπτών διαγωνισμών του αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων τους, θα είναι, οπωσδήποτε, μικρότερη από την ήδη υπάρχουσα, αφού προς το παρόν οι υπηρεσίες του ΑΣΕΠ αξιώνουν από τους ενδιαφερομένους υποψηφίους να εγκατασταθούν στην έδρα της υπηρεσίας για μεγάλο

χρονικό διάστημα, προκειμένου να αντιγράψουν δια χειρός τα ζητηθέντα γραπτά τους δοκίμια. Ενώ, η φωτοτύπηση αυτών οπωσδήποτε απαιτεί λιγότερο χρόνο και προξενεί λιγότερες οχλήσεις, που σε καμία περίπτωση δεν προκαλούν ουσιώδη δυσλειτουργία της αρμόδιας υπηρεσίας, όπως ισχυρίζεται το ΑΣΕΠ.

11 Επειδή, περαιτέρω, η Αρχή έχει ήδη κρίνει, με την Απόφασή της 10/2003 για το *Δικαίωμα πρόσβασης υποψηφίων γραπτών διαγωνισμών του ΑΣΕΠ*, ότι «*η ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης υποψηφίου σε γραπτό δοκίμιο διαγωνισμού ΑΣΕΠ καθώς και κάθε άλλου δημόσιου διαγωνισμού, επιβάλλει την επίδειξη χωρίς παράδοση στα χέρια του, του γραπτού δοκιμίου, ώστε να διαπιστωθούν οι τελικοί και οι επιμέρους βαθμοί που έλαβε στα εξεταζόμενα θέματα, υπό τον όρο η επίδειξη να γίνεται σε χρόνο που δεν υπερβαίνει το χρόνο άσκησης της αιτήσεως ακυρώσεως στα αρμόδια δικαστήρια*». Και ναι μεν η κρίση αυτή της Αρχής ουδόλως σημαίνει, βεβαίως, ότι το δικαίωμα πρόσβασης των υποψηφίων γραπτών διαγωνισμών του ΑΣΕΠ, καθώς και κάθε άλλου δημόσιου διαγωνισμού, περιορίζεται στην επίδειξη των γραπτών τους δοκιμίων, χωρίς δικαίωμα λήψης αντιγράφου, εφόσον το επιθυμούν, για τους λόγους, που προαναφέρθηκαν στο σκεπτικό της παρούσης. Αλλά, με τη σχετική της κρίση, η Αρχή προέβη σε χρονικό περιορισμό της άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης των ενδιαφερομένων, καθώς προβλέπεται ότι η άσκηση του δικαιώματος αυτού πρέπει να διενεργηθεί «*σε χρόνο που δεν υπερβαίνει το χρόνο άσκησης της αιτήσεως ακυρώσεως στα αρμόδια δικαστήρια*».

12 Επειδή, ωστόσο, ο χρονικός αυτός περιορισμός της άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης των ενδιαφερομένων δεν ευσταθεί. Και τούτο, διότι, αφενός, η άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου, με την κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα έννοια, δεν μπορεί καταρχήν να περιορισθεί χρονικά, πέρα από τις περιπτώσεις, που αφορούν τον προσδιορισμό της περιόδου που απαιτείται, κατά την κρίση της Αρχής, για την πραγματοποίηση των σκοπών της

συλλογής τους και της επεξεργασίας τους, κατά την έννοια του άρθρου 4, παρ. 1, περ. (δ) του Ν. 2472/1997. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει, επίσης, να διατηρούνται σε μορφή, που να επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων τους μόνο κατά τη διάρκεια της προαναφερόμενης περιόδου. Αφετέρου, δε, η έννομη τάξη μας παρέχει στους ενδιαφερόμενους υποψηφίους περισσότερες ένδικες αξιώσεις για την προσβολή της επιλογής άλλου συνυποψηφίου ενώπιον δικαστηρίου. Δικαιούται, πράγματι, ο ενδιαφερόμενος, εφόσον έχει υποστεί βλάβη από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις της διοίκησης κατά τη διαδικασία αξιολόγησης, ακόμα και να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης στη βάση των διατάξεων των άρθρων 104 και 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, γεγονός που δικαιολογεί την ύπαρξη στο πρόσωπό του υπέρτερου έννομου συμφέροντος μέχρι την ημερομηνία συμπλήρωσης του χρόνου παραγραφής των σχετικών αξιώσεών του, ο οποίος σαφώς ξεπερνά το χρόνο άσκησης της αιτήσεως ακυρώσεως στα αρμόδια δικαστήρια (Βλ. σχετικά Πράξη της Αρχής, με αρ. πρωτ. 1045/14.04.2006, για τους όρους και τις προϋποθέσεις ικανοποίησης δικαιώματος πρόσβασης υποψηφίου στο πρόγραμμα *Stage υπό την ευθύνη του ΟΑΕΔ*).

13 Επειδή, ακολούθως, η ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης υποψηφίου διαγωνισμού ΑΣΕΠ καθώς και κάθε άλλου δημόσιου διαγωνισμού, σε γραπτά δοκίμιά του περιλαμβάνει τη χορήγηση σε αυτόν των ζητηθέντων αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων του, ώστε να είναι το υποκείμενο σε θέση να ελέγξει εάν έχουν τηρηθεί από τον υπεύθυνο επεξεργασίας οι όροι και οι προϋποθέσεις θεμιτής επεξεργασίας για τα δεδομένα, που το αφορούν, η δε άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου μπορεί να διενεργηθεί οποιαδήποτε στιγμή μέσα στο χρόνο, που απαιτείται για την παραγραφή απαιτήσεών του για καταβολή αποζημίωσης από αδικοπραξία οργάνων του Δημοσίου.

14 Επειδή, τέλος η παρ. 3 του άρθρου 13 του Ν. 2472/1997 ορίζει για το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου ότι «το δικαίωμα της προηγούμενης παραγράφου και τα δικαιώματα του άρθρου 13 ασκούνται με την υποβολή της σχετικής αίτησης στον υπεύθυνο της επεξεργασίας και ταυτόχρονη καταβολή χρηματικού ποσού, το ύψος του οποίου, ο τρόπος καταβολής του και κάθε άλλο συναφές ζήτημα ρυθμίζονται με απόφαση της Αρχής. Το ποσό αυτό επιστρέφεται στον αιτούντα εάν το αίτημα διόρθωσης ή διαγραφής των δεδομένων κριθεί βάσιμο είτε από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας είτε από την Αρχή, σε περίπτωση προσφυγής του σ' αυτήν. Ο υπεύθυνος έχει υποχρέωση στην περίπτωση αυτή να χορηγήσει στον αιτούντα, χωρίς καθυστέρηση δωρεάν και σε γλώσσα κατανοητή, αντίγραφο του διορθωμένου μέρους της επεξεργασίας που τον αφορά». Το ΑΣΕΠ – όπως και κάθε άλλος φορέας του Δημοσίου σε ανάλογη περίπτωση – νομιμοποιείται, λοιπόν, στη βάση αυτή, να ζητά από κάθε υποψήφιο γραπτού διαγωνισμού του ΑΣΕΠ – και, αντίστοιχα, από κάθε υποψήφιο άλλου γραπτού διαγωνισμού του Δημοσίου – που ασκεί το δικαίωμα πρόσβασης του σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που τον αφορούν, δια της υποβολής αιτήσεως χορηγήσεως στον ίδιο αντιγράφων των γραπτών του δοκιμίων του διαγωνισμού αυτού, την καταβολή παραβόλου, για την αντιμετώπιση του κόστους αναπαραγωγής των ζητηθέντων αντιγράφων. Η Αρχή καθορίζει δε το ποσό του παραβόλου αυτού σε δέκα (10) Ευρώ.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Αρχή,

1) Αποφαίνεται ότι η ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης υποψηφίου διαγωνισμού ΑΣΕΠ, καθώς και κάθε άλλου δημόσιου

διαγωνισμού, σε γραπτά δοκίμιά του περιλαμβάνει τη χορήγηση σε αυτόν των ζητηθέντων αντιγράφων των γραπτών δοκιμίων του.

2) Αποφαιίνεται ότι η άσκηση του δικαιώματος αυτού μπορεί να διενεργηθεί οποιαδήποτε στιγμή μέσα στο χρόνο, που απαιτείται τουλάχιστον για την παραγραφή απαιτήσεων του υποκειμένου για καταβολή αποζημίωσης από αδικοπραξία οργάνων του Δημοσίου.

3) Καθορίζει το ύψος του παραβόλου, που πρέπει να καταβάλει κάθε υποψήφιος γραπτού διαγωνισμού του ΑΣΕΠ ή άλλου γραπτού διαγωνισμού του Δημοσίου, που ασκεί το δικαίωμα πρόσβασής του σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που τον αφορούν, δια της υποβολής αιτήσεως χορηγήσεως στον ίδιο αντιγράφων των γραπτών του δοκιμίων του διαγωνισμού αυτού, σε δέκα (10) Ευρώ, για την αντιμετώπιση του κόστους αναπαραγωγής των ζητηθέντων αντιγράφων.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Δημήτριος Γουργουράκης

Γεωργία Παλαιολόγου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μ.Αυγουστιανάκης «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων- προβλήματα και αντιμετώπιση στο δίκαιο», εκδ.Αντ.Σάκ. Αθήνα-Κομοτηνή, 1997.
2. Ζ.Α.Γέροντας « Η ηλεκτρονική επεξεργασία των προσωπικών πληροφοριών». εκδ.Αντ.Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή Δαγτόγλου , Ατομικά Δικαιώματα, τ . Α ,δεύτερη αναθεωρημένη έκδοση, εκδ.Αντ.Ν.Σάκκουλα 2005 Δαγτόγλου , Ατομικά Δικαιώματα, τ . Α ,δεύτερη αναθεωρημένη έκδοση, εκδ.Αντ.Ν.Σάκκουλα 2005
3. Α.ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Συνταγματικά Δικαιώματα,γενικό μέρος,Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2005
4. Π.Δονός-Λ.Μήτρου-Φ.Μίτλεττον-Ευ.Παπακωνσταντίνου «Η αρχή προστασίας δεδομένων και η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων», εκδ.Σάκκουλα Αθήνα-Θεσ/νίκη 2002.
5. Ι. Ιγγλεζάκης , «Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και οι συνέπειές της»,εκδ.Σάκκουλα Αθήνα-θεσ/νίκη 2003
6. ΑΛ.ΚΑΛΑΒΡΟΣ ,*Η Περιβαλλοντική Πληροφόρηση*, <http://www.law.uoa.gr/epaek/1%20perivallontiki%oplir oforisi20%.htm>
7. Λιόσης Λάμπρος ,Διπλωματική εργασία «Το δικαίωμα στην πληροφόρηση και οι ελευθερίες της έκφρασης και του τύπου στο Σύνταγμα 1975/1986 και στο Σύνταγμα 1975/1986/2001, Αθήνα Ιανουάριος 2006
8. Μήτρου Λίλιαν , Σημίτη Σπύρου «Το δίκαιο στην κοινωνία της Πληροφορίας» εκδ.Σάκκουλα Αθήνα-θεσ/νίκη 2001
9. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο*
10. Παυλόπουλος Π. Περιπτώσεις και άστοχα της αναθεώρησης του Συντάγματος,Τα Νέα 8.11.2000

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

1. Από AMERICAN SUPREME COURT, απόφαση Whalen v. Roe 600/1974
2. Από Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας, αποφάσεις: Mikrozensus, απόφαση του 1983 «σχετικά με τον νόμο για την απογραφή πληθυσμού», απόφαση της «31^{ης} Ιανουαρίου 1989» σχετικά με το θεμελιώδες της γνώσης της καταγωγής.
3. Απόφαση 92/2001 [Μεγάλος Αδελφός]

NOMOI

SITES

www.dpa.gr

www.law.uoa.gr

www.greeklaws.gr